

Pla comarcal d'integració dels immigrants del Pla d'Urgell

Finançat per:

 Generalitat
de Catalunya
**Departament
de Benestar Social**

Amb el suport de:

Consell Comarcal de
Pla d'Urgell

Ajuntaments adherits:

Barbens
Bellvís
Bell-Lloc d'Urgell
Castellnou de Seana
Fondarella
Golmés
Ivars d'Urgell
Linyola
Miralcamp
Mollerussa
El Palau
d'Anglesola
El Poal
Sidamon
Torregrossa
Vila-Sana
Vilanova de Bellpuig

Entitat gestora:

Associació per a l'Estudi
i la Promoció del
Desenvolupament
Comunitari

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	3
2. MÈTODE I DESENVOLUPAMENT DEL DIAGNÒSTIC	7
ESTRUCTURA DEL DOCUMENT	9
3. ESTADÍSTICA.....	13
4. ACTIVITAT ECONÒMICA I MERCAT DE TREBALL.....	17
ACTIVITAT ECONÒMICA DE LA COMARCA	17
MERCAT DE TREBALL	22
TREBALLADORS EXTRACOMUNITARIS	24
SITUACIÓ SOCIOJURÍDICA: REQUISITS LEGALS PER ACCEDIR AL MERCAT DE TREBALL DE MANERA REGULAR	24
SITUACIÓ LABORAL I EXPERIÈNCIES DE CONTRACTACIÓ DE TREBALLADORS DE FORA DE LA UNIÓ EUROPEA	26
ACCESSIBILITAT AL MERCAT LABORAL	33
DIVERSITAT CULTURAL EN L'ÀMBIT LABORAL	35
SOCIOGRAMA DEL CAMP D'ACOLLIDA DE L'ÀMBIT DEL TREBALL.....	36
GRAELLA DE PROPOSTES.....	38
5. BENESTAR I ATENCIÓ A LES PERSONES	40
BENESTAR SOCIAL.....	40
SALUT.....	43
HABITATGE	45
EDUCACIÓ.	46
SOCIOGRAMA DEL CAMP D'ACOLLIDA DE L'ÀMBIT DEL BENESTAR SOCIAL I ATENCIÓ A LES PERSONES .	50
GRAELLA DE PROPOSTES.....	52
6. ENTITATS CÍVIQUES I PARTICIPACIÓ CIUTADANA.	53
CONTEXT GENERAL	53
ACTIVITAT ASSOCIATIVA I PARTICIPATIVA RURAL AL PLA D'URGELL.....	55
PUNTS DE TROBADA I PARTICIPACIÓ INFORMAL.....	59
INTERACCIÓ I CONEIXEMENT DE LA DIVERSITAT.....	60
ACTUACIONS SIGNIFICATIVES A ALGUNS MUNICIPIS DE LA COMARCA.	62
SOCIOGRAMA DEL CAMP D'ACOLLIDA DE L'ÀMBIT DE LES ENTITATS CÍVIQUES I LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA	67
7. PRINCIPALS DISCURSOS DEL CAMP D'ACOLLIDA DE LA COMARCA	71
8. SÍNTESI.....	78
9. PROPOSTES D'ACTUACIÓ MANIFESTADES DURANT EL PROCÉS DE DIAGNÒSTIC.	80
9. BIBLIOGRAFIA.....	83
ANNEX I	85
ANNEX II	86
SOCIOGRAMA DEL CAMP D'ACOLLIDA DE L'ÀMBIT DEL TREBALL.....	
SOCIOGRAMA DEL CAMP D'ACOLLIDA DE L'ÀMBIT DEL BENESTAR.....	
SOCIAL I ATENCIÓ A LES PERSONES	

SOCIOGRAMA DEL CAMP D'ACOLLIDA DE L'ÀMBIT DE LES ENTITATS
CÍVIQUES I LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA

1. INTRODUCCIÓ

Aquest informe és el recull dels resultats més destacats de la primera fase del Pla Comarcal d'Integració dels Immigrants del Pla d'Urgell, la fase de diagnòstic.

Aquesta fase s'ha dut a terme durant els mesos de gener a maig del 2001. La metodologia emprada ha estat la investigació-acció participativa (IAP). Des d'aquesta perspectiva, el diagnòstic és una eina de treball dinàmica, i oberta a possibles modificacions, ja que s'ocupa d'un objecte en continu canvi, l'arribada a la comarca de població procedent de països de fora de la Unió Europea, així com del camp d'acollida, que el Pla Comarcal pretèn potenciar.

Precisament, el document és estructurat en diferents nivells o sectors en què pot ser comprès el camp d'acollida: benestar social, educació, habitatge, sanitat, treball i participació ciutadana.

D'altra banda, la informació recollida durant aquesta fase de recerca, resumida en aquest document, ha estat enriquida tot contrastant els resultats amb els propis agents del camp estudiat, en les comissions tècnica i participativa del Pla, realitzades durant el mes de setembre passat. El contrast del diagnòstic realitzat per tècnics i ciutadans del camp d'acollida, ens ha permès detectar de forma destacada nous temes que en la primera fase del treball de camp, com a molt, s'havien apuntat.

En aquest període estiuenc, la comarca ha sofert uns canvis importants en el camp de la immigració, que han fet variar les dades recollides fins al mes de maig.

La comarca ha passat d'acollir una immigració en creixement sostingut, a rebre de cop un gran nombre de treballadors estrangers, molt per damunt

d'anteriors campanyes d'estiu. Aquest fet ha provocat un desbordament del programa de gestió del flux de treballadors temporers, que venia fent Unió de Pagesos des de feia uns anys. Aquesta situació invita a fer una política preventiva de cara a la campanya 2002. El grup de treball en l'àmbit laboral que es proposa des del Pla Comarcal d'Integració per a la segona fase, amb la participació de tots els agents implicat (vegeu el pla de treball 2002), pot contribuir a plantejar i resoldre la gestió del flux del treball de temporada per a l'estiu de l'any vinent.

Per altra banda, els canvis que ha sofert la comarca durant aquest estiu fan recomanable dotar-se d'instruments que permetin obtenir informació acurada i contínua sobre els moviments migratoris a la comarca. En aquest sentit, podria constituir un bon recurs un observatori de fluxos migratoris, basat no tan sols en dades quantitatives (poc fiables pel fet que una part significativa de la població no s'empadrona o no ho fa en el primer moment d'arribada), sinó també comptant amb informants ocupant llocs neuràlgics de les xarxes socials en què s'estructuren les comunitat de nouvinguts.

Dins aquesta comarca s'aprecia dos entorns socials clarament diferenciats: l'entorn rural que agrupa la majoria de municipis del Pla d'Urgell, i l'entorn més urbà de la capital, Mollerussa. És per aquest motiu que l'informe fa un tractament diferenciat d'ambdós.

Mollerussa, com a capital de la comarca, agrupa un gran nombre de ciutadans, serveis i oportunitats de treball i habitatge. Aquesta oferta comporta un reclam important per a la població nouvinguda, tot convertint la ciutat en el principal municipi receptor d'immigració al Pla d'Urgell.

Actualment, segons dades recollides en les comissions tècnica i participativa del Pla, la immigració a Mollerussa ha augmentat en nombre i en varietat de procedències. Aquestes dades -tot i no disposar de xifres absolutes- comporten una variació respecte al diagnòstic finalitzat a finals de maig del 2001.

Un dels efectes d'aquest augment de la població itinerant durant l'estiu, així com del desbordament de les vies d'acollida i canalització d'aquest flux, ha estat l'empitjorament de la convivència intercultural a la comarca. La tensió s'ha viscut sobretot a nivell veïnal i de vida quotidiana¹ (gent dormint pels camps o per cases desocupades, sensació d'inseguretat, petits robatoris), però també ha afectat les relacions entre, d'una banda, agents tècnics i polítics de la societat receptora, i, d'una altra, entitats més o menys representatives dels col·lectius d'immigrants. Les opinions expressades en la comissió tècnica i en el mateix consell rector del Pla Comarcal apuntaven directament al col·lectiu musulmà com el principal focus de tensió. Així, estereotips sobre aquesta població (els musulmans vistos com a "integristes" en el seu conjunt, malgrat que no tota la població d'aquesta confessió professa i practica la seva fe d'igual forma) i conflictes puntuals que ja havien sorgit a la primera fase de diagnosi, apareixien ara de forma molt més contundent; així, des d'una part de l'administració local i dels serveis es creu que els musulmans o, si més no, el sector més tradicionalista (aplegat al voltant de la mesquita) no s'adaptaran mai a la societat receptora. Ara bé, fins i tot acceptant com a vàlida aquesta suposició (que, per cert, l'entrevista amb la mesquita mantinguda abans de l'estiu i la participació d'un representant seu en la comissió de participació, no confirmen tan clarament), és difícil sostenir que aquesta mateixa actitud de replegament sigui seguida per tots els musulmans que resideixen al Pla d'Urgell (magrebins i subsaharians, sobretot). Tampoc no cal oblidar que altres grups són significatius dins de la immigració de fora de la UE: llatinoamericans i europeus orientals, principalment.

Treballar aquests bloquejos existents en alguns àmbits de la societat d'acollida, actualment en procés d'expansió perquè no s'hi intervé, es constata com una necessitat prevalent dins d'aquest Pla. D'altra banda, la societat de la comarca compta amb un seguit de recursos importants a l'hora de reunir elements per aquest treball d'integració intercultural:

¹ D'aquí la importància de pensar formes de restituir les relacions entre grups culturals, com ara els tallers interculturals que es proposa dur a terme d'aquí a final d'any (vegeu pla de treball de l'últim trimestre del 2001).

- Grups socials organitzats, com són les associacions de dones, els grups de joves, ens socials conscienciats i compromesos amb la realitat social de la seva comarca.
- Líders socials dins les comunitats estrangeres residents a la comarca, oberts al treball intercultural i vinculats més a xarxes socials informals, que no pas a entitats formalment constituïdes.

La prevenció de possibles nous conflictes interculturals es presenta com una de les línies més eficaces a l'hora d'actuar dins la comarca. El treball de dinamització comunitària i l'orientació participativa del Pla Comarcal d'Integració, així com els grups de treball amb els diferents agents implicats en els processos d'integració intercultural, poden ser elements clau per a reconduir l'actual situació de tensió manifesta.

2. MÈTODE I DESENVOLUPAMENT DEL DIAGNÒSTIC

L'informe que es presenta és el resultat de la primera fase del Pla d'Integració d'Immigrants del Pla d'Urgell, la fase que hem anomenat de diagnòstic. Però a diferència d'altres documents de recerca o diagnòstic, aquest informe és un document de treball, obert i subjecte a possibles modificacions. En cap cas s'ha de llegir l'informe com el document tancat i definitiu d'una recerca, més aviat el contrari, les planes que segueixen han de servir per la presa consensuada de decisions i per tant, ha de ser objecte de debat i discussió.

El Pla s'inspira en la recerca-acció participativa, metodologia en la qual els agents del territori s'impliquen i participen de diferent manera al llarg del procés que s'inicia amb el Pla. I des d'aquesta perspectiva metodològica es considera que l'equip investigador és un agent més en el territori que, amb els seus coneixements metodològics i tècnics, du a terme la recerca però, els experts del territori no són l'equip tècnic sinó les persones que formen part de la comarca i que coneixen la seva realitat de manera quotidiana.

Per tant, aquest informe serà subjecte de discussió per acabar d'afinar-lo i concretar-lo i ha de servir per a que siguin els propis agents socials de la comarca els que prenguin les decisions que considerin pertinents en relació a l'acollida de la població immigrada.

La primera fase del Pla, la fase de diagnòstic, que culmina amb la presentació i posada en comú de l'informe, ha tingut dos objectius bàsics. Primer conèixer descriptivament la situació de la comarca i dels seus municipis, en relació a la població immigrada d'origen extracomunitari. Amb aquest objectiu s'ha dut a terme la recopilació de dades estadístiques i la realització d'entrevistes a persones que per la seva formació, experiència professional i/o experiència personal, ens han informat de les característiques de la comarca i de la situació de la població immigrada en la mateixa.

I d'altra banda, el segon objectiu, ha estat identificar als agents que intervenen i interactuen en el camp d'acollida de la població immigrada de la comarca, conèixer les relacions que mantenen entre ells i quins són els discursos i argumentacions que esgrimeixen tant en relació a l'acollida i la integració intercultural com a la percepció de necessitats i explicitació de demandes.

Tot això amb la finalitat última de plantejar estratègies d'actuació possibles, concebudes a partir de l'especificitat del territori, per tal de facilitar la integració i potenciar la participació de la població immigrada i autòctona en el procés d'acollida intercultural. Estratègies que hauran de discutir i consensuar els propis agent socials que interactuen en el camp d'acollida.

Així, arribem al final de la primera fase del Pla, fase en la qual s'ha de discutir el diagnòstic i consensuar les propostes d'actuació que es considerin pertinents. Tot i que a efectes de comprensió del procés es distingeix entre la fase de diagnòstic i la fase de concreció de les propostes com quelcom diferenciat i separat, s'ha de tenir present que en el moment de discussió de l'informe es continua realitzant el diagnòstic.

La discussió del document i l'acord consensuat de les propostes que es duran a terme es realitza, inicialment, en tres comissions de treball. La Comissió de Participació, comissió formada per persones que a títol individual o com a membres d'associacions i entitats cíviques vulguin col·laborar junt amb l'equip gestor. La Comissió Tècnica, que serà el grup de treball format pels tècnics de la comarca, és a dir, els tècnics dels Ajuntaments, del Consell Comarcal, del Departament de Benestar Social de la Generalitat i d'aquelles entitats que tinguin serveis adreçats a la població immigrada i un portaveu de la Comissió de Participació i l'equip gestor. I per últim es constituirà el Consell Rector, format pels responsables polítics signants del Pla, és a dir, els responsables de la Generalitat, el Consell Comarcal i els Ajuntaments adscrits, juntament amb un portaveu de cada comissió i l'equip gestor del Pla,.

A través de la Comissió de Participació i la Comissió Tècnica s'afinarà el diagnòstic i sortiran propostes sobre possibles línies d'intervenció a seguir així com les accions que les poden acompanyar, mentre que el Consell Rector serà l'encarregat d'avaluar la viabilitat d'aquestes propostes i la manera de dur-les a terme per tal de fomentar l'acollida i la participació de la població extracomunitària del territori.

Per últim, només comentar que si bé l'equip tècnic de Desenvolupament Comunitari ha tingut un paper protagonista en el Pla durant la fase de diagnòstic, en la fase que iniciem amb aquest document, el protagonisme recau en les comissions i l'equip tècnic té la funció de recollir i incloure les esmenes al document i assessorar i donar suport a les accions que es vulguin dur a terme.

Estructura del document

El document que presentem, a continuació, s'estructura com segueix:

1. Introducció
2. Mètode i desenvolupament del diagnòstic
3. Estadística
4. Activitat econòmica i mercat de treball
5. Benestar i atenció a les persones
6. Activitat associativa i participativa al Pla d'Urgell
7. Sociograma resum del camp d'acollida
8. Discursos
9. Conclusions i propostes
10. Bibliografia

A grans trets l'informe s'estructura en tres grans blocs temàtics, que corresponen a tres àmbits de la vida quotidiana de les persones immigrades i autòctones. El primer tracta l'àmbit del treball: l'activitat econòmica de la comarca i l'ocupació. El segon inclou tots els diferents àmbits que contribueixen al benestar de les persones, així, es recull la salut, l'educació, l'atenció de benestar social i un apunt sobre l'habitatge. Per últim, el tercer gran bloc temàtic tracta la participació ciutadana i la vida de les entitats cíviques de la comarca.

Tot i que, aquests apartats estan interrelacionats, hem optat per dur a terme aquesta divisió en blocs per facilitar la comprensió del document que es presenta, i al final de cada apartat, hi ha la descripció del camp d'acollida i el sociograma o mapa de relacions dels agents socials de la comarca que intervenen en aquell àmbit de vida quotidiana de les persones de fora de la Unió Europea.

Anomenem **Camp d'acollida** al conjunt d'agents socials que influeixen en les condicions de vida de la població immigrada així com a la mateixa població immigrada que interactua en un territori. El camp d'acollida de la població immigrada al Pla d'Urgell està format per institucions públiques i privades, associacions i ciutadans i ciutadanes que influencien, directa o indirectament en les condicions de treball, educació, sanitat, i els altres àmbits de la vida quotidiana de les persones immigrades.

Els agents socials són:

- ❖ Les institucions polítiques com per exemple el Consell Comarcal, la Generalitat, o bé els Ajuntaments.

- ❖ Els serveis públics i les entitats associatives que gaudeixen de personal tècnic especialitzat en l'atenció a persones immigrades (com per exemple CITE) i/o atenen les demandes de la població en general (Sindicats, Càritas, Serveis Socials, etc.)

- ❖ Persones autòctones i/o immigrades que formen la base del camp d'acollida. Aquestes persones constitueixen les xarxes formals (com per exemple les associacions d'immigrants) i les xarxes informals en les que tota persona està inserida per les seves relacions personals.

Però el camp d'acollida i participació no només està format pels agents socials, sinó també per les relacions que mantenen entre ells. És a dir, el camp d'acollida també és el conjunt de relacions de cooperació, més o menys fluïdes, les relacions tenses o conflictives i les “no relacions” que mantenen els agents entre ells.

El **sociograma** seria la representació gràfica del camp d'acollida, o dit d'una altra manera, és el mapa de relacions que mantenen els agents que formen el camp d'acollida. El sociograma és una fotografia de l'estat de les relacions entre els agents de la comarca en un moment puntual, i les relacions són quelcom modificable. Per exemple, ara com ara, cada un dels agents del Pla d'Urgell es relaciona amb d'altres agents però a mesura que es duguin a terme les Comissions, el marc de relacions en la comarca canviarà.

Tot i que a l'annex II es recull el mapa de relacions de cada bloc temàtic amb la seva explicació corresponent, en l'informe també es presentarà un mapa resum de les relacions i els agents a nivell comarcal, on es farà esment, ja no tant a

les relacions particulars que s'estableixen en cada un dels àmbits, detallant agents i relacions, sinó que es plasmaran els agents i les relacions a nivell global, des de tots els àmbits (treball, benestar i participació).

Seguidament a la presentació del sociograma resum, s'analitzaran **els discursos**. Els discursos són justificacions, explicacions subjectives de la realitat que es generen a partir de l'experiència i/o de les percepcions personals. La importància d'analitzar els discursos rau en la seva relació dialèctica amb les accions, és a dir, si bé les persones tenen un discurs per justificar les seves pràctiques, també organitzen les seves pràctiques en funció dels discursos, o dit d'una altra manera, en funció d'allò que es pensa s'actua.

Per últim, es presentaran les **conclusions** i unes **propostes** de línies d'actuació i activitats que es poden dur a terme per fomentar la participació i acollida de la població immigrada.

3. ESTADÍSTICA

Les dades que es presenten corresponen al nombre de persones empadronades en cada un dels municipis de la comarca. I s'ha diferenciat la població en funció de l'origen per poder conèixer quina és la proporció de persones immigrades en la comarca i quin és el seu país de procedència.

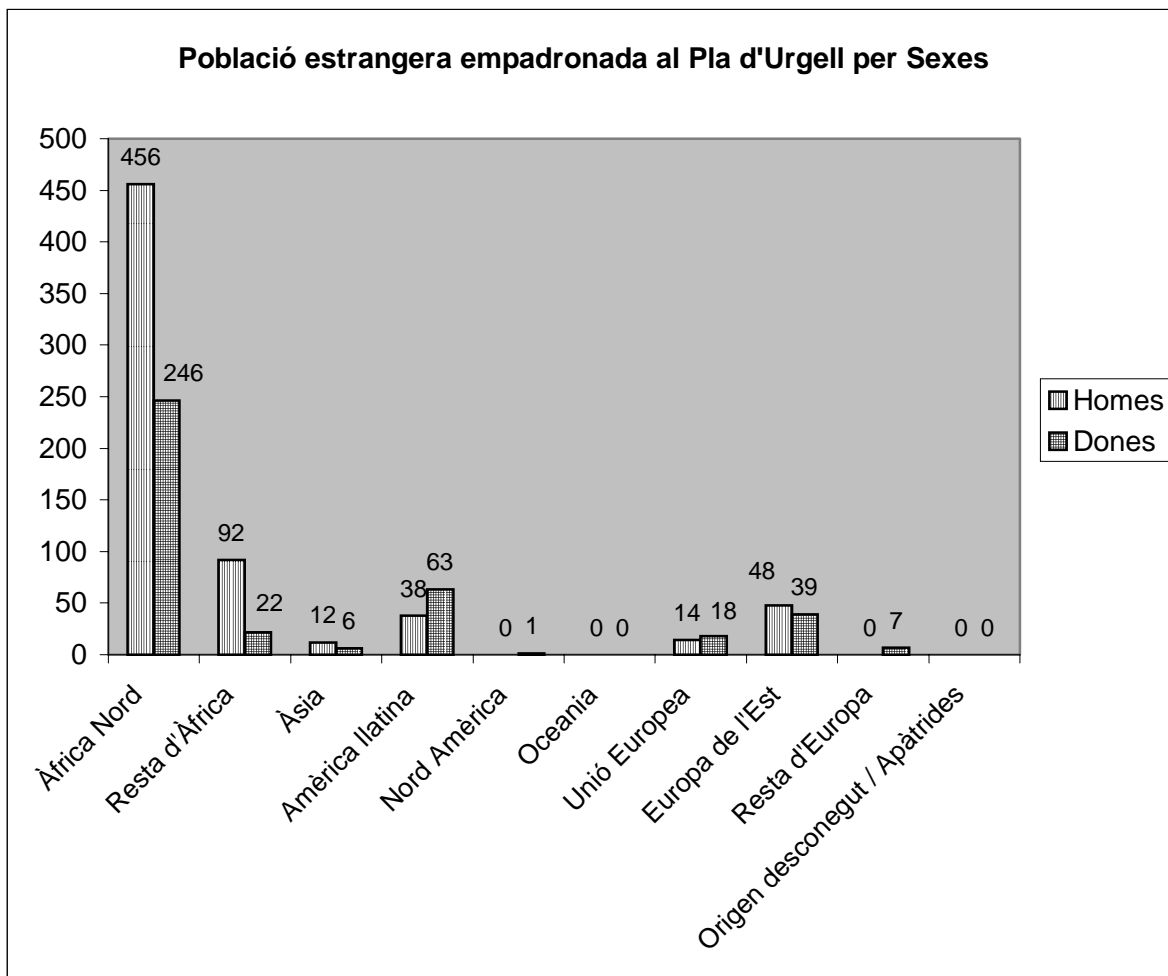
Però les xifres s'han de llegir com dades aproximades i orientatives del nombre real de persones immigrades que viuen i treballen en la comarca ja que hi ha persones immigrades que arriben a la comarca per treballar de manera temporal s'empadronen, marxen i no ho notifiquen en l'Ajuntament².

Per tant, tot i que les dades són un bon indicador del nombre de persones immigrades en la comarca, s'ha de tenir present que no són dades d'una exactitud matemàtica, ans el contrari, més aviat són xifres aproximades.

Al Pla d'Urgell hi ha 30.101 persones empadronades de les quals aproximadament el 4% (1.062) són estrangeres. D'aquestes 1062 persones, el 65% (702) pertanyen a la zona del Nord d'Àfrica, essent la comunitat del Marroc una de les més nombroses; a diferència de la resta de l'Àfrica, d'on només prové un 11% de persones estrangeres. La tercera comunitat més nombrosa és la procedent d'Amèrica Llatina, amb un 10% de les persones immigrades.

A diferència de les persones que provenen de l'Àfrica, hi ha més dones que emigren des d'Amèrica Llatina que no pas homes. És a dir, mentre que de l'Àfrica del Nord han arribat 456 homes i 246 dones i de la resta d'Àfrica hi ha 92 homes i 22 dones, de l'Amèrica Llatina hi ha 38 homes i 63 dones.

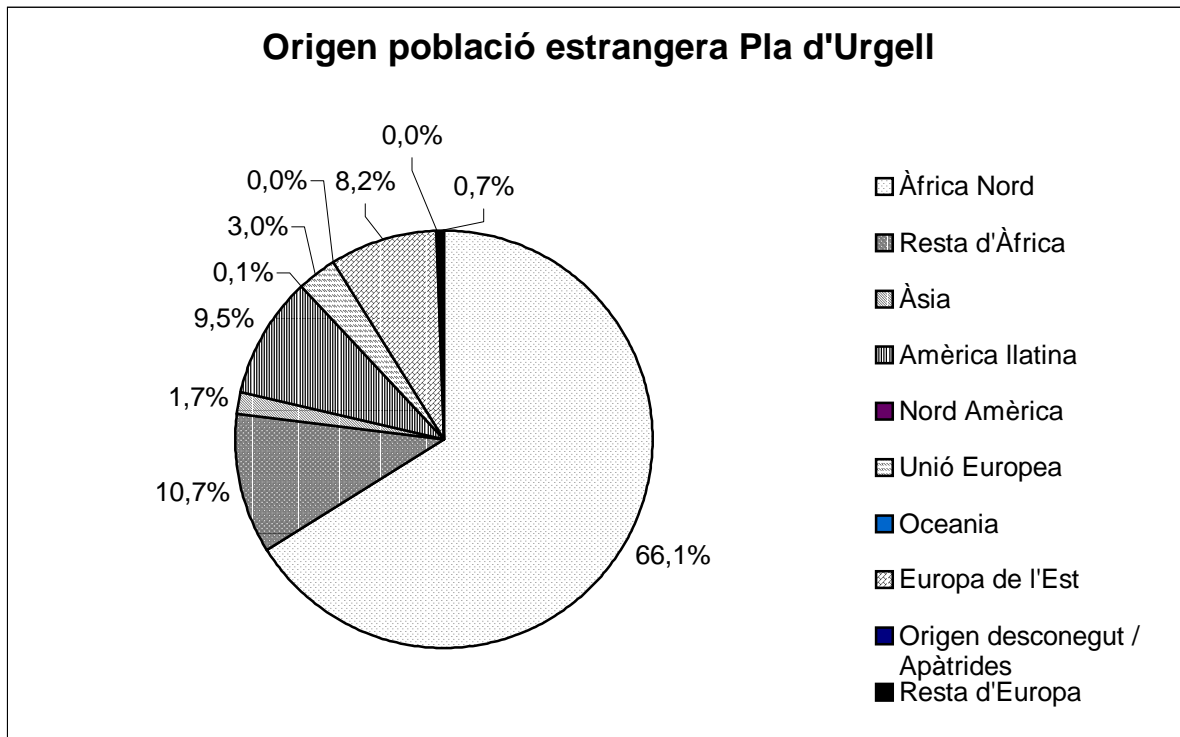
² Cal tenir present també que, tot i que la gran majoria de municipis no posen traves a l'empadronament de persones immigrades, hi ha algun municipi en el qual no s'empadronen a les persones de fora de la UE que no disposen de permís de residència.

Aquestes dades ens poden fer pensar que el comportament migratori de les persones africanes i de les llatinoamericanes és diferent. Una hipòtesi a contrastar seria veure si, entre els africans les persones que emigren en un primer lloc són els homes i, per tant, les dones que arriben a la comarca, segueixen l'itinerari migratori del marit a través del reagrupament familiar. Mentre que les dones llatinoamericanes emigren per compte propi, no seguint l'itinerari de ningú.

D'altra banda, les persones que procedeixen de l'Europa de l'Est són un col·lectiu que, tot i no ser excessivament nombrós (8%) es comença a fer palès

en la comarca. Per últim les persones de la UE sumen el 3% de la població estrangera de la comarca.

Sobre la distribució geogràfica de la població, cal dir que pràcticament el 80% de la població estrangera de la comarca viu en 5 municipis: el 42.4% de les persones estrangeres es concentra a Mollerussa, mentre que el 14.4% viu a Ivars d'Urgell, un 8.8% a Linyola, el 7.2% a Torregrossa i el 6% a Golmés. L'altre 20% restant es distribueix en la resta de municipis de la comarca.

A Mollerussa hi viu bona part de les persones immigrades, cosa que pot estar directament relacionada amb el fet que és el municipi de la comarca on hi ha una major oferta d'habitatges i se'n poden trobar de més econòmics.

En la capital de comarca, el 71% de la població immigrada prové del nord d'Àfrica (pràcticament el 45% de les persones magrebines de la comarca) i el segon grup més nombrós són les persones d'Amèrica Llatina, el 14% de la població immigrada del municipi, proporció que representa més de la meitat de

les persones d'Amèrica Llatina que viuen en la comarca (63.3%). Per últim, el 6% de la població immigrada de la comarca, són de la resta d'Àfrica, i representen el 24.5% del total d'aquest origen en la comarca.

Com a conclusió es pot afirmar que el grup més nombrós és el format per les persones procedents d'Àfrica, ja sigui de la zona del Magrib, com de la resta del continent, assolint el 76% de les persones immigrades de la comarca, mentre que del 24% restant, pràcticament la meitat procedeixen d'Amèrica Llatina i l'altra meitat, de l'Europa de l'Est, la Unió Europea i Àsia.

4. ACTIVITAT ECONÒMICA I MERCAT DE TREBALL

Activitat econòmica de la Comarca³

Sector agrícola

L'activitat econòmica de la comarca està molt vinculada al **sector agrari**, tant en la producció de les matèries primeres agrícoles, com en la seva transformació i comercialització.

Una dada significativa és que mentre a Catalunya al 1996⁴ el 3.2% de la població ocupada treballa al camp, al Pla d'Urgell ho fa el 22.5% de les persones ocupades.

Però, tot i que una bona part de la població ocupada del Pla d'Urgell treballa en l'agricultura, en la dècada dels anys 90's, la tendència del sector ha estat perdre treballadors. És a dir, al 1991, hi havia el 26.4% de la població treballant al camp, gairebé un 4% més que ho feia al 1996.

Segons les persones entrevistades, la pèrdua de treballadors s'atribueix a dos fenòmens, un seria la davallada dels preus de la fruita de la primera meitat dels anys 90's, i el segon seria la manca de relleu generacional dels treballadors agraris.

La crisi de la fruita va arribar després de dècades de bonança econòmica i de creixement productiu, amb la qual cosa, els petits propietaris que van invertir i endeutar-se en l'època de bonança, van tenir greus dificultats per fer front als deutes adquirits.

³ Aquest apartat ha estat elaborat gràcies a la consulta de les recerques de *l'Associació per a l'Orientació Empresarial i Laboral de Lleida: Bell-lloc d'Urgell: Anàlisi Socioeconòmica del Municipi* (Setembre 2.000), *Necessitats formatives de les empreses, sector agroalimentari, metall i comerç* (Novembre 2.000)

⁴ En el moment d'elaboració del present informe, no es disposava encara de dades d'ocupació extretes del padró i relatives al 2001.

D'altra banda, el baix preu de la fruita va obligar a bona part dels petits propietaris agrícoles a buscar altres fonts de recursos econòmics, perquè la producció agrària no assolís uns mínims que garantissin la rendibilitat econòmica.

D'aquesta manera, ha anat augmentant la població ocupada en el sector serveis i en la indústria i s'estan començant a conrear altres tipus de cultius. Per exemple s'està estenent el conreu d'alfals, conreu que requereix menys dedicació i menys mà d'obra, i han sorgit empreses de serveis que els propietaris poden contractar per fer-se càrrec de les collites d'alfals. És més, hi ha diverses modalitats d'ús d'aquests tipus d'empreses, així el propietari pot desvincular-se de la terra i llogar-la a l'empresa i aquesta s'ocupa de totes les tasques a fer, de la collita i paga una mensualitat al propietari. O bé pot llogar només els serveis de l'empresa que aporta la maquinària i el personal i cobra a preu l'hora.

Així, mentre es contracta una empresa que s'ocupi de la producció agrària, la família propietària de la terra pot treballar en altres sectors de producció per elevar els ingressos familiars.

La segona causa del descens de la proporció de persones ocupades en l'agricultura, seria a la manca de recanvi generacional. Segons les persones entrevistades, les generacions més joves prefereixen treballar en altres sectors de producció que no sigui el camp i se'n van a treballar a la indústria o bé als serveis.

El sector agrícola dels petits propietaris al Pla d'Urgell es troba en una fase d'incertesa, perquè si de manera progressiva es deixa de conrear fruita i s'estén el conreu d'alfals, això vol dir que les necessitats de mà d'obra canviaran.

És a dir, si bé amb el conreu de la fruita es requereix molta mà d'obra en moments molt concrets com els de la collita (entre inicis de juliol i mitjans d'octubre), amb conreus com el de l'alfals, no es requereix molta mà d'obra

durant un període breu de temps, sinó poca però al llarg de tot l'any. I en el cas que el conreu de la fruita continuï essent central en l'agricultura de la comarca, es requerirà mà d'obra per suplir les noves generacions que prefereixen treballar en altres àmbits.

Sector industrial

Com ja s'ha comentat a l'inici de l'apartat, la indústria és un altre dels sectors fonamentals de la comarca que al 1996, ocupa al 32% de la població que treballa, mentre que al 1991 ocupava al 31.6%. A diferència del sector agrícola, ha augmentat lleugerament la proporció de la població que hi treballa.

Bona part de les empreses del Pla es dediquen a la manufactura de productes agraris, bàsicament en quatre àmbits: la producció de pinsos, transformació de fruita, de productes làctics, i els escorxadors.

Un altre sector industrial és el que està format per les empreses que es dediquen a la construcció, metal·lúrgia, la maquinària, el material elèctric i la manipulació de fusta i paper.

La industrialització de la comarca es relaciona amb la paulatina transformació en el camp i amb el fet que han millorat sensiblement les infraestructures de comunicació. La proximitat de l'autovia i la situació estratègica de la comarca, a mig camí entre Saragossa i Barcelona, ha afavorit el desenvolupament industrial. Així municipis com Fondarella, Mollerussa, Miralcamp o Golmés compten amb una activitat industrial considerable. Cal destacar el cas de Fondarella, municipi en el qual es preveu la construcció d'un polígon industrial destinat a activitats de logística i transports, tot aprofitant la situació estratègica del municipi.

Sector serveis

Per últim, el sector serveis ha estat el que ha incrementat més la proporció de població ocupada, si bé al 1991 ocupava al 32.4% de la població, al 1996 hi treballaven el 36.3%. I destaca el comerç com a principal activitat econòmica amb el 32.6% de la població ocupada en el serveis.

La següent taula mostra els llocs de treball localitzats per branques d'activitat econòmica en el Pla d'Urgell al 1991 i al 1996.

Llocs de treball localitzats per branques d'activitat econòmica, al Pla d'Urgell al 1991 i 1996					
Branca d'activitat	1991		1996		Diferència relativa %
	Xifres absolutes	Xifres relatives %	Xifres absolutes	Xifres relatives %	
Agricultura	2.692	26,4	2.297	22,5	-3,9
Pesca	0	0,0	1	0,0	0,0
Ind. Extractives	24	0,2	39	0,4	0,1
Ind. Manufactureres	3.138	30,7	3.165	31,0	0,2
Electricitat	68	0,7	66	0,6	0,0
Construcció	974	9,5	937	9,2	-0,4
Comerç	1.285	12,6	1.210	11,8	-0,7
Hoteleria	244	2,4	263	2,6	0,2
Transport	431	4,2	475	4,6	0,4
Mediació financera	200	2,0	189	1,8	-0,1
Immobiliàries	191	1,9	386	3,8	1,9
Ad. Pública	228	2,2	384	3,8	1,5
Educació	354	3,5	386	3,8	0,3
Sanitat	101	1,0	156	1,5	0,5
Altres serveis	211	2,1	239	2,3	0,3
Personal domèstic	67	0,7	25	0,2	-0,4
Org. Extrat	1	0,0	0	0,0	0,0
TOTAL	10.209	100,0	10.218	100,0	

Font: Elaboració pròpia a partir de "Les necessitats formatives de les empreses" UPD APLOELL, Novembre 2.000

Com es pot veure a la taula, entre 1991 i 1996, han disminuït gairebé 4 punts els llocs de treball en l'agricultura, han augmentat els llocs de treball de la indústria, especialment la indústria manufacturera i també hi ha més llocs de treball en els àmbits productius dels serveis, essent el comerç, el personal domèstic i la mediació financera els àmbits en els quals hi ha hagut una lleugera pèrdua de llocs treball.

Tot i que han disminuït els llocs de treball en el comerç i en l'agricultura, aquests no deixen de ser els àmbits que, juntament amb la indústria, ocupen a una bona proporció de persones en la comarca. La disminució dels llocs de treball en alguns dels àmbits propis dels serveis és mínima, i cal destacar que el creixement global del sector és positiu, amb 3.9% de llocs de treball més.

En canvi, el sector agrari sí que ha tingut una disminució neta de llocs de treball. Fet que reforça la percepció *d'impásse* i d'incertesa en el sector per part de les persones entrevistades.

Com a conclusió d'aquest apunt sobre els sectors de producció i l'activitat econòmica del Pla d'Urgell, es pot dir que si bé l'agricultura ha estat tradicionalment el motor econòmic de la comarca, ara com ara, està perdent aquesta característica però continua essent el sector central de l'activitat econòmica del Pla, ja que les transformacions en l'agricultura, es fan sentir en els altres sectors productius de la comarca.

Mercat de treball

Les dades més recents sobre atur i ocupació es troben en l'Enquesta de Població Activa (EPA) de la demarcació de Lleida. Aquestes dades es troben agrupades per tota la província però poden il·lustrar quina és la tendència dominant de la zona.

Els sectors d'activitat que han generat ocupació durant l'any 2.000 a la província de Lleida són el sector dels serveis, amb 2.900 nous llocs de treball i la indústria amb 9.300 nous llocs de treball. Pel contrari, en l'agricultura hi ha 4.900 ocupats menys. En total sumant els nous llocs de treball i restant els que s'han perdut, en la província hi ha hagut un creixement net de 5.100 nous llocs de treball i podem suposar que el Pla d'Urgell no és aliè a aquesta dinàmica.

Pel que fa a l'evolució de l'atur en la província, la taxa d'atur⁵ estimada ha tingut una lleugera tendència a l'alça però tot i així continua essent de les més baixes del país.

Període	Taxa estimada d'atur
I Trimestre 2.000	5.7%
II Trimestre 2.000	4.6%
III Trimestre 2.000	4.6%
IV Trimestre 2.000	5.4%

*Font: Enquesta de la Població Activa,
4art. Trimestre 2.000, UPD APLOELL*

Com es pot observar a la taula, durant el 2.000 en cap moment la taxa d'atur estimada, no va assolir el 6%, o dit, d'una altra manera, durant l'any passat a Lleida van haver 5 persones aturades per cada 100 actives.

Aquestes serien xifres de l'EPA, és a dir, taxes que s'elaboren a partir de l'enquesta de població activa, dades que diferenciem de les xifres d'atur registrat a les OTGs. Així al mes de febrer del 2.001 la taxa d'atur registrat a Lleida és de 4.33%, el que vol dir que de cada 100 persones actives hi ha 4 a l'atur.

⁵ Proporció entre el total d'aturats i el total d'actius.

Si es compara la taxa d'atur de Lleida amb la d'altres demarcacions de Catalunya i amb el conjunt de l'Estat:

Atur registrat el Febrer 2.001		
	Nombre d'aturats	Taxa d'atur (%)
Barcelona	133.559	6.5%
Girona	15.782	6.2%
Lleida	6.438	4.3%
Tarragona	14.823	5.6%
Catalunya	170.602	6.3%
Espanya	1.598.920	9.5%
Europa*		8%

Font: "L'observatori" UPD, Febrer 2001

(*)Europa dels 15, dades del mes anterior

La taxa d'atur registrat a Lleida és la més baixa de Catalunya i comparativament molt inferior a la de l'Estat Espanyol i Europa. És més, es considera que una taxa d'atur del 5% o per sota d'aquesta xifra és **atur estructural**, és una taxa d'atur inevitable conseqüència dels desajustos entre l'oferta i la demanda en el mercat de treball. O dit d'una altra manera les característiques dels llocs de treball que s'oferten no encaixen amb els interessos professionals de 5 persones de cada 100 que treballen o estan buscant feina (població activa).

Les xifres d'atur de la província de Lleida confirmen una de les afirmacions més freqüents que han fet arribar a l'equip tècnic del Pla durant el diagnòstic, la manca de mà d'obra, especialment en els sectors agrícola i industrial. Des d'aquest punt de vista es percep a les persones immigrades com la mà d'obra que manca per continuar el ritme productiu i de creixement econòmic de la comarca.

Treballadors extracomunitaris

Abans d'entrar en les experiències concretes de treball en la comarca, farem un apunt entorn a les característiques més destacades dels tràmits burocràtics i legals pels quals han de passar les persones immigrades per obtenir el permís de residència i el de treball i els contractadors per formalitzar la relació laboral amb una persona immigrada.

Situació sociojurídica: requisits legals per accedir al mercat de treball de manera regular

L'obtenció i renovació del permís de residència i de treball és un requisit imprescindible per inserir-se en la societat receptora. Aquests permisos garanteixen l'accés a un lloc de treball en condicions regulars, cosa que és cabdal, no només per a la inserció laboral, sinó també social. O dit d'una altra manera, el fet de tenir un lloc de treball digne, amb unes condicions regulars, afavoreix la inserció social de la persona més enllà de la inserció laboral.

Però les disposicions sorgides a partir de la nova llei d'estrangeria dificulten l'accés als permisos de treball i residència. Així, la persona immigrada, que vol viure i treballar en el nostre país, necessita el permís de residència i de treball conjunt, és a dir, un permís de residència⁶ justificat pel fet que aquesta persona ve a treballar i vinculat a una ocupació.

El treballador o la treballadora de fora de la UE necessita una oferta laboral prèvia per tramitar el permís de treball i residència, i es dona la paradoxa que quan una persona immigrada va a buscar feina i la troba se li exigeix que tingui el permís de treball i residència perquè sinó no se li pot formalitzar el contracte.

⁶ Hi ha altres permisos de residència vinculats a altres motius de l'estada al nostre país com són els permisos de residència per a estudiants o per les persones que venen a través del reagrupament familiar i que no permeten l'accés a una ocupació regular.

Aquesta situació paradoxal dificulta enormement que les persones de fora de la UE i els empresaris puguin establir relacions laborals conforme la llei.

D'altra banda, les empreses que tenen la intenció de contractar formalment a una persona de fora de la UE que no té el permís de treball, han de presentar el NIF, el Certificat d'Hisenda, el TC1 i el TC2, la inscripció a la seguretat social i han d'esperar un mínim de 6 mesos perquè el Ministeri de Treball i Afers Socials notifiqui la resolució a l'empresa que du a terme els tràmits de contractació.

Situació laboral i experiències de contractació de treballadors de fora de la Unió Europea

Si bé les persones de fora de la Unió Europea han de tenir una sèrie de documentació per poder treballar en el nostre país, tot i que no disposem de dades exhaustives, podem afirmar que en la comarca hi ha persones immigrades que no disposen del permís de treball i residència, cosa que els aboca a treballar en condicions que no sempre són les més adients. Condicions que passen per rebre sous inferiors als que rep la població autòctona o treballar en condicions insalubres i d'explotació⁷.

De tota manera, hi ha sectors de producció on la precarització del treball i la difusió de l'economia submergida ha estat més important que en d'altres. Així es destaca l'agricultura, la indústria productora de béns de consum (alimentació, tèxtil, confecció, cuir i calçat), la construcció, el comerç i la hosteleria com a àmbits de treball més proclius a les irregularitats⁸.

Però al marge de les irregularitats, hi ha nombroses experiències innovadores en el marc de la legalitat que es duen a terme per empreses i entitats en la comarca amb l'objectiu de suplir les mancances de mà d'obra temporal i estable del Pla d'Urgell.

L'experiència d'Unió de Pagesos i NUFRI

Unió de Pagesos actua en el conjunt de la província de Lleida i té una **borsa de treball** per oferir treballadors temporers a tota Catalunya. Per confeccionar aquesta borsa de treball, col·labora amb UGT, CCOO i la COAG. Qualsevol persona es pot inscriure en aquesta borsa de treball i les persones immigrades també ho poden fer sempre que tinguin permís de treball.

⁷ Fins i tot, diferents fonts ens han informat de la sospita de l'existència de xarxes d'extorsió a persones immigrades. La "xarxa mafiosa" actuaria com una "oficina de col·locació" a través de la qual les persones immigrades troben feina però a canvi, el treballador immigrant ha de pagar una proporció el sou a la persona que li ha trobat la feina.

El sindicat també gestiona **albergs** per allotjar temporers en diversos municipis de la comarca, i du a terme la supervisió de les condicions dels habitatges particulars on s'allotgen els temporers contractats a través de la pròpia borsa de treball.

Al marge de la borsa de treball i les tasques de supervisió dels allotjaments, UP també ha dut a terme experiències de **contractació en origen**. És a dir, UP ha gestionat la contractació de persones de fora de la UE en els seus països d'origen, de manera que arriben a la comarca amb el contracte de treball ja formalitzat. Els treballadors i treballadores contractats a l'estranger, a part del compromís laboral adquirit, han d'assistir a cursets de formació en salut, alimentació, castellà i català, classes que dutes a terme a la nit a iniciativa del sindicat.

La modalitat de contractació en origen ha estat la que va permetre l'any 2000 que l'empresa NUFRI contractés 30 dones marroquines comptant amb la col·laboració d'Unió de Pagesos. En aquesta ocasió NUFRI va proporcionar l'allotjament a les treballadores i UP va dur a terme cursos de castellà. Aquesta experiència es va valorar positivament i es preveïé augmentar el nombre de dones contractades per al 2001.

En termes generals i a partir de l'experiència del primer any⁹, es va valorar positivament la contractació en origen perquè permet a l'empresa fer front a les necessitats de mà d'obra de manera temporal a causa de les exigències productives i als treballadors els permet treballar en condicions dignes.

⁸ Carrasco, C: Mercados de trabajo: Los inmigrantes económicos, colección Observatorio Permanente de la inmigración, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, 1999

⁹ Caldria contrastar aquesta valoració amb la que de l'última temporada de recollida de la fruita. Per exemple, des d'alguns àmbits institucionals de la comarca, es remarcava que en aquesta ocasió, alguns/es treballadors/es havien aprofitat per romandre a la comarca, més enllà del període del contracte laboral, la qual cosa es valorava negativament. Aquesta valoració ha de

Tot i que hi ha la creença popular que als treballadors estrangers se'ls paga menys¹⁰, la contractació en origen no és més econòmica per a l'empresa, però a vegades sí és més fiable. D'una banda, no sempre és fàcil trobar treballadors autòctons disposats a dur a terme les tasques que fan els treballadors immigrants. Normalment són feines dures¹¹, que requereixen un cert grau de resistència física i són poc creatives.

I, d'altra banda, a vegades els treballadors autòctons no compleixen amb les seves responsabilitats laborals. Aquest seria el cas de treballadors autòctons que no finalitzen la temporada de la recollida de la fruita perquè troben alguna feina millor o perquè ja han assolit el mínim per rebre ajuts estatals (atur, "peonades", etc.).

Actualment, s'està posant en pràctica la contractació en origen de llarga durada. Pròximament arribaran 10 colombians contractats en el seu país d'origen que romandran a treballar durant un any en la comarca.

Per últim, Unió de Pagesos, a part de col·laborar en la contractació en origen de treballadors de fora de la UE també du a terme projectes de cooperació. UP participa en la formació de dinamitzadors econòmics del Marroc i Colòmbia.

ser interpretada també a la llum del col.lapse produït durant l'estiu en l'acollida de treballadors majoritàriament de fora de la Unió Europea en busca de feina.

¹⁰ Creença que segurament és certa quan no es formalitzen les relacions laborals en el marc de la legalitat (que no és el cas).

¹¹ Per exemple treballar en cambres frigorífiques que poden assolir els 40 graus sota zero.

Prefabricats Pujol i la contractació femenina¹²

Prefabricats Pujol és una empresa que es dedica a la fabricació de tot tipus de prefabricats de formigó a petita, mitjana i gran escala. Prefabricats Pujol i NUFRI són dues empreses que estan experimentant un creixement considerable i per tant, augmenten les seves necessitats de mà d'obra de manera puntual, per fer front a puntes de producció o de manera continuada per fer front al creixement sostingut que estan experimentant.

En aquest sentit, Prefabricats Pujol està duent a terme una modalitat de contractació innovadora: s'estan contractant a dones d'entre 35 i 50 anys, en la seva majoria mestresses de casa autòctones, per treballar en tasques tradicionalment masculines, en torns de quatre hores diàries i se'ls hi dóna una formació específica de 15 dies per al treball que duran a terme.

L'avaluació de l'experiència està essent molt positiva i de moment han contractat a 150 persones i s'assolirà un total de 200 dones contractades.

Aquesta modalitat contractual permet a les dones mares de família compaginar les tasques de cura de la família i la llar amb una altra activitat, en aquest cas remunerada, i que comporta un increment en els ingressos familiars.

A través del diagnòstic hem detectat que hi ha dones immigrades que no poden tenir una ocupació remunerada de jornada completa perquè no es podrien seguir ocupant de les tasques de cura dels fills i de la llar. Però sí que estarien disposades a treballar mitja jornada.

En línies generals, l'estructura de la població autòctona ocupada per sexes és força desigual, hi ha més homes en el mercat de treball que no pas dones, però aquesta situació és molt més marcada si parlem de població immigrada procedent de l'Àfrica del Nord i Subsahariana.

¹² Hem inclòs aquesta experiència per considerar que pot constituir un referent positiu per a una potencial inserció laboral de dones immigrades, més que no pas pel fet d'haver estat una via d'incorporació efectiva d'aquest col·lectiu.

Tenint en compte la importància del treball com a element socialitzador no sembla estrany pensar que la incorporació de les dones immigrades als circuits laborals implicaria tot un reguitzell d'avantatges per les dones i les unitats familiars. Aquests beneficis no es poden mesurar només en termes monetaris, per l'increment dels ingressos familiars, sinó també i, sobretot, en termes d'integració social i, per extensió, de benestar i satisfacció personal.

L'accés d'una feina per part de la dona immigrada "contribuiria a trencar l'aïllament domèstic i comunitari de la dona, millorant les seves competències lingüístiques i socials, i augmentant la seva xarxa de relacions i contactes personals a la societat d'acollida; per últim, augmentaria la seva autonomia personal en la família i la societat"¹³.

A banda dels beneficis que comportaria la incorporació de la dona immigrada al món laboral, convé recordar que existeix un element objectiu que dificulta, sinó impossibilita, la seva inserció al món del treball. Ens referim al reagrupament familiar, ja que aquestes dones emigren seguint l'itinerari migratori del marit, i a efectes legals, la persona reagrupada (generalment la dona) disposa d'una targeta blanca que li atorga el dret a residir però no a treballar en el territori; aleshores, l'única manera d'obtenir un permís de treball és a través del procediment habitual, tenir una oferta de treball, un precontracte que permeti accedir al permís de residència i treball.

L'actuació dels sindicats UGT i CCOO

Els dos sindicats tenen estratègies diferenciades per assolir la inserció laboral i la participació i acollida social dels treballadors i treballadores immigrades.

A CCOO, les activitats vinculades als treballadors immigrants s'havien canalitzat, tradicionalment, a través del Centre d'Informació per a Treballadors

¹³ Aramburu, Mikel: "Pla d'Integració de la Població Immigrada del Pla de l'Estany. Esborrany primer diagnòstic", Desenvolupament Comunitari, Abril, 2000.

Estrangers (CITE), una entitat creada per atendre els temes d'integració i igualtat en l'àmbit laboral de les persones immigrades. Però el creixent nombre de treballadors immigrants han obligat a CCOO a plantejar un altre estratègia d'actuació.

L'augment del nombre de treballadors de fora de la UE, amb presència en la pràctica totalitat dels sectors de producció van portar a que es canviés la perspectiva de tractament dels temes que afecten als treballadors immigrants.

És a dir, les problemàtiques dels treballadors immigrants s'han començat a treballar tot incorporant-les en els seus corresponents sectors productius com una realitat més en el món del treball, i des de l'òptica de les polítiques d'igualtat juntament amb altres col·lectius amb dificultats en l'àmbit laboral com poden ser les dones o els joves.

Així, actualment el CITE funciona com un centre d'informació i assessorament jurídic i com a grup d'investigació.

D'altra banda, UGT aborda l'atenció als treballadors immigrants des d'una altra perspectiva. Des de l'UGT es crea AMIC (Associació d'Ajuda Mútua d'Immigrants a Catalunya), una entitat específica per a l'ajuda i el suport a treballadors immigrants.

Al Pla d'Urgell es preveu que cada dimecres hi hagi un mediador d'AMIC a la seu del Consell Comarcal a Mollerussa i les tasques que es duran a terme des d'AMIC són, a part de l'assessoria jurídica i les activitats culturals per a la integració, tasques pròpies de la mediació i la dinamització de xarxes entre la població de fora de la UE.

Com es pot observar, la manera d'afrontar la integració i participació sociolaboral dels treballadors immigrants dels dos sindicats és sensiblement diferent, i precisament la manera diferenciada d'abastar la temàtica afavoreix que es pugui cobrir un ventall més ampli de situacions en l'atenció i el suport a les persones immigrades.

Per últim, cal fer esment que tant CITE com AMIC formen part del Fòrum per la integració de Lleida, plataforma on també hi ha: Càritas, Creu Roja, Unió de Pagesos, l'Ajuntament de Lleida, el Col·legi d'Advocats, el Centre Llatinoamericà, l'Associació d'Africans i la Federació d'Associació de Veïns de Lleida. Aquest fòrum funciona des de fa dos anys, té com a àmbit d'actuació la ciutat de Lleida i va sorgir com a iniciativa d'una coordinadora intercultural, es reuneixen un cop al mes i desenvolupen iniciatives en els àmbits, jurídic, de la cultura, la formació, el treball i l'habitatge.

Accessibilitat al mercat laboral

A través del diagnòstic hem localitzat dos obstacles que han de superar els treballadors i les treballadores immigrants per accedir al lloc de treball. El fet que n'haguem trobat dos no vol dir que no n'hi hagi més, però aquests potser són els impediments més evidents.

Una de les dificultats que es poden presentar a l'hora de treballar, especialment en l'àmbit agrícola, és **la impossibilitat d'accedir físicament al lloc de treball**. El treball agrari provoca una dispersió dels llocs de treball per tota la geografia comarcal que, sovint, no es correspon amb l'oferta d'habitatge. Ateses les circumstàncies, la utilització d'un mitjà de transport per accedir al lloc de treball esdevé imprescindible però, en ocasions, impossible ja que el transport públic és inexistent en algunes poblacions i en d'altres és del tot insuficient, tant pel que fa a la freqüència com a la cobertura territorial, mentre que el transport privat no està a l'abast de la població immigrada, atès les persones que disposen del permís de conduir no tenen aprovada la convalidació i els que se'l podrien treure, sovint tenen un desconeixement de la llengua que els impossibilita l'aprenentatge.

L'altre gran obstacle que dificulta i fins i tot pot arribar a impedir l'accés a un lloc de treball és **el desconeixement de la llengua**. El sector industrial¹⁴ és el sector en el qual el desconeixement del castellà i/o el català comporta un obstacle important a l'hora d'accedir a un lloc de treball. Sovint en la indústria es duen a terme tasques que, o bé comporten treball en equip i per tant es requereix un bon grau de comunicació entre l'equip de treballadors, o bé es treballa amb maquinària que exigeix uns coneixements tècnics específics i el compliment d'una sèrie de normes de seguretat.

En aquest cas, si el treballador/a no és capaç d'expressar-se amb fluïdesa, el contractador prefereix contractar una altra persona que es pugui expressar

¹⁴ En d'altres sectors, com els serveis, també es pot presentar el desconeixement de la llengua com un obstacle a la incorporació laboral.

millor perquè no s'arrisca a contractar treballadors que, per manca de comprensió lingüística puguin patir accidents laborals o no duguin a terme les tasques assignades amb correcció.

Totes les persones entrevistades de l'àmbit empresarial coincideixen a afirmar que el desconeixement de la llengua impedeix l'accés a llocs de treball. Essent una necessitat explícita en l'àmbit empresarial que els treballadors i les treballadores de l'empresa parlin amb un mínim de fluïdesa el castellà i/o el català.

Diversitat cultural en l'àmbit laboral

La convivència de persones de diferents cultures i hàbits religiosos no sempre és fàcil, i en l'àmbit laboral també es fa palesa aquesta tensió. Així els treballadors immigrants que professen la religió musulmana, tenen uns hàbits religiosos i unes jornades festives diferents a les del país. Aleshores entren en conflicte els interessos de les persones musulmanes i les no musulmanes.

Així, jornades festives pels musulmans, pels autòctons són jornades laborables, i a la inversa, de manera hi ha empreses com Prefabricats Pujol que han començat a estudiar el tema i veure com es pot gestionar la diversitat religiosa¹⁵.

La manca de resolució d'aquests interessos contraposats pot implicar una dificultat afegida per a la inserció laboral de les persones immigrades, ja que a vegades s'interpreten els diferents usos religiosos com una manca de responsabilitat o d'interès vers la feina, quan el contractador, el que desitja són treballadors i treballadores responsables i compromesos amb el que fan.

Donada la necessitat de mà d'obra del Pla d'Urgell cal trobar vies d'entesa i convivència entre la població autòctona i la immigrada que permetin, d'una banda, sostenir el creixement econòmic comarcal, i de l'altra, que les persones immigrades que viuen i treballen en la comarca, ho facin en condicions dignes. Així es poden consolidar, progressivament unes bases sòlides per a la cohesió social i la participació de la població immigrada i l'autòctona.

¹⁵ Aquesta iniciativa s'està valorant des del departament de recursos humans de l'empresa. Però també cal dir que Prefabricats Pujol és una empresa de grans dimensions, cosa que permet que sigui econòmicament viable la realització de diferents torns d'horaris i de treballadors.

Sociograma del camp d'acollida de l'àmbit del treball

En aquest apartat de l'informe es descriuen les característiques de l'espai social format pels actors que de manera directa o indirecta interactuen amb la població immigrada en l'àmbit del treball¹⁶.

Però no sempre l'espai social de relacions coincideix exactament amb l'espai físic o geogràfic. Amb això volem dir que el camp d'acollida de la població immigrada de la comarca està format per actors i relacions que van més enllà del territori. Aquest fet pot estar relacionat amb què el Pla d'Urgell és una comarca relativament petita i bastant pròxima a la ciutat de Lleida.

Així en el camp d'acollida de la població immigrada de l'àmbit del treball del Pla d'Urgell hem recollit la relació que mantenen UGT, Unió de Pagesos (UP), Comissions Obreres (CCOO) i el sindicat agrícola d'àmbit estatal COAG amb motiu de la borsa de treball de temporers del camp. És a dir, aquests quatre sindicats treballen conjuntament per coordinar l'oferta i la demanda de mà d'obra temporal pel camp i és Unió de Pagesos el sindicat que gestiona aquesta borsa de treball a nivell de tota Catalunya i òbviament també en el Pla d'Urgell.

D'altra banda també hem fet constar la relació que manté l'empresa Bonfil amb el Gremi de la Fusta de Lleida, ja que en formen part i realitzen cursos de formació en fusteria.

En el sociograma també es representa el Fòrum per la Integració de Lleida, que és una plataforma d'entitats que treballen conjuntament per a la integració de les persones immigrades en la ciutat de Lleida. Aquest fòrum estrictament no pertany a la comarca, però l'hem fet constar per vàries raons.

¹⁶ Cal dir que el sociograma o mapa de relacions que es presenta no és un mapa exhaustiu de tots i cada un dels agents de la comarca, perquè l'hem elaborat a partir de les entrevistes realitzades.

Una és que hi ha entitats com AMIC i Unió de Pagesos que en formen part i que també duen a terme accions específiques per a la població immigrada de la comarca, com són el suport i la gestió de contractacions respectivament. I la segona raó és que ja fa dos anys que el Fòrum per a la Integració de Lleida està funcionant, i donada l'avinentsa de la proximitat geogràfica de la ciutat de Lleida, es pot considerar com un referent a tenir en compte.

Com a aspectes exclusius del camp d'acollida del Pla d'Urgell, hi ha la relació del Departament de Promoció Econòmica del Consell Comarcal amb les empreses de la comarca. Principalment l'activitat que es du a terme des de promoció econòmica és el suport a les empreses, i molt especialment el suport a la creació de noves empreses.

Així, Promoció Econòmica té contactes amb l'empresa Bonfil, Xembaquert, Prefabricats Pujol i NUFRI, empreses que tenen personal contractat procedent de països de fora de la Unió Europea. Però també té relació amb Unió de Pagesos. Entitat que manté una estreta relació de cooperació amb NUFRI pel que fa a la contractació en origen¹⁷.

Per últim, l'altra relació exclusiva de la comarca és la que mantenen CCOO i la Policia Local de Mollerussa, ja que CCOO està duent a terme un curs sobre la llei d'estrangeria entre els policies locals de la capital de la comarca.

Com a conclusió del camp d'acollida de l'àmbit de treball de la comarca cal destacar el paper central d'Unió de Pagesos. En l'espai social de relacions entre els agents, el sindicat ocupa un lloc clau perquè fa de pont entre el Fòrum per a la Integració de Lleida i els altres agents del camp d'acollida de la comarca i du a terme tota una sèrie de tasques centrals per l'acollida en l'àmbit del treball.

¹⁷ Veure l'apartat: L'experiència d'Unió de Pagesos i Nufri: pàg.20.

Graella de Propostes

Àmbit	Demanda	Proposta	Agència que du a terme la proposta	Recursos potencials i/o reals
TREBALL	Es detecta la dificultat de tramitació del permís de treball i residència	Orientar i informar perquè els immigrants puguin accedir al permís de residència i treball.	AMIC UGT	Presència d'un tècnic d'AMIC en la Comarca un dia a la setmana.
	Calen treballadors per cobrir llocs de treball.	- Facilitar la regularització dels immigrants sense papers	Unió de Pagesos	- La manca de mà d'obra de la comarca
	La manca del permís de treball i residència d'una part de la població immigrada dificulta la inserció sociolaboral.	- Informar i formar sobre la Llei d'Estrangeria - Dur a terme iniciatives per facilitar la regularització dels immigrants sense papers.	CCOO, Unió de Pagesos	Actualment CCOO està donant classes sobre la Llei d'estrangeria a Mollerussa.
	El desconeixement de la llengua dificulta la inserció sociolaboral.	Donar suport i fomentar l'aprenentatge de la llengua.	Prefabricats Pujol, NUFRI, Empresa Bonfil	Escola d'Adults de Mollerussa Servei de Normalització Lingüística Unió de Pagesos
	Preocupació per la manca d'encaix entre els diferents hàbits religiosos i culturals dels treballadors i els horaris laborals de les empreses.	- Integrar a les comunitats d'immigrants amb un treball intercultural	Prefabricats Pujol	CEIP's, IES, AMIC, Mediació intercultural, Curs Islam i Àmbit Local.

5. BENESTAR I ATENCIÓ A LES PERSONES

Benestar Social.

La ubicació de la infraestructura d'habitatge, de les fonts laborals i dels centres productius del Pla d'Urgell ha configurat una distribució de la població d'immigrants molt desequilibrada. La major part dels diversos col·lectius es concentra a Mollerussa, que compta aproximadament amb un terç de la població total de la comarca i amb prop del 50% dels immigrants que hi viuen.

Aquesta concentració, sovint col·lapsa els serveis públics i privats, dificulta l'atenció i genera una major preocupació en la població autòctona en relació a l'arribada de m s estrangers.

A la resta de la comarca la situació, tret d'excepcions,  s diferent. L'atenció que presten els serveis públics sembla respondre a les necessitats d'aquesta població, degut a llur menor concentració. També veiem que la percepció de la immigració com un problema és menor als pobles i, en canvi, augmenta a la ciutat, ja que en ella aquesta concentració  s més elevada.

En termes generals, els serveis de benestar social de la comarca es troben centralitzats en la UBASP i els serveis d'atenció a la infància i a l'adolescència en l'EAIA que dóna cobertura al Pla d'Urgell i a tres comarques veïnes.

Dels 16 municipis de la comarca solament Mollerussa, degut a les seves dimensions, compta amb l'atenció especial de dues tècniques de la UBASP que treballen a l'Ajuntament (una treballadora social i una treballadora familiar). Els altres 15 municipis, dels quals no n'hi ha cap que sobrepassi els 3000 habitants, compten amb un servei de visites periòdiques de l'altra part del equip, dues treballadores socials i una educadora social.

Si bé a la comarca existeix aquest servei, pel que fa a les necessitats de benestar i atenció a les persones no hi ha, des de les administracions comarcals, una atenció focalitzada i especialitzada per a la població immigrant, és a dir, no hi ha plans, ni programes, ni protocols especials dirigits a ella. Per tant, aquesta atenció es dóna com a qualsevol persona autòctona que la demani.

En l'àmbit de l'atenció a la infantesa i els adolescents tampoc no hi ha protocols específics per treballar amb els immigrants, perquè a les comarques on treballen són poc significatius en nombre (no s'atenen molt casos) . La definició d'aquests protocols és una necessitat manifestada pels tècnics, tot i que es diu que els immigrants viuen la intervenció dels serveis més com una ajuda, que no pas com una intrusió.

També en aquest àmbit, del treball específic amb immigrants, s'utilitzen criteris informals que mostren molta sensibilitat i una discriminació positiva cap aquesta població, ja que s'utilitza una major tolerància per l'anàlisi de les situacions considerades de risc social.

És a dir, per raons culturals o socials, la relació dels/les nens/es àrabs amb els seus pares i la resta de la família estesa és molt més estreta, i es comparteix el fet de tenir cura dels nens amb molta més freqüència que no pas a la nostra cultura (aquestes pràctiques en algunes oportunitats s'han estès a persones autòctones). Les mancances econòmiques i els horaris de treball obliguen a aquesta mena de recolzament solidari entre els col·lectius d'immigrants. També es discrimina positivament i per les mateixes raons amb el concepte d'amuntegament.

Coordinacions

A partir de l'any 1994 es va començar a treballar coordinadament a l'Àrea Bàsica de Salut del Pla d'Urgell, el Consell Comarcal, la Creu Roja i Càritas de Mollerussa i l'Associació Cultural Àrab (Mesquita), en un projecte de tres anys de durada que començava, amb un curs de cultura i llengua com a introducció i, posteriorment, amb uns tallers d'educació sanitària. D'aquesta experiència s'han mantingut, en termes relatius els vincles i la coordinació entre les entitats involucrades, a excepció de la Mesquita, que avui manté relacions molt limitades amb aquest serveis.

Actualment l'àmbit de benestar i d'atenció a les persones, pel que fa a la població immigrada, és atès des d'una coordinació informal entre serveis públics i privats, possible gràcies a la voluntat i compromís de les professionals de les diferents entitats i institucions de l'àrea en qüestió.

Aquesta coordinació també és possible pel reduït volum de població de la comarca, cosa que facilita que les professionals es coneguin i que, en la majoria dels casos, doni més fluïdesa a la informació, facilitant les derivacions corresponents.

Aquesta situació es dona habitualment a Mollerussa, ciutat on hi treballen de forma coordinada l'EAP, la UBASP, el CAP, la Creu Roja i Càritas amb més regularitat. En aquesta coordinació de vegades s'hi afegeixen altres entitats, com ara el departament de Normalització Lingüística o l'EAlA (Atenció a la Infància i a l'Adolescència).

Actualment, només a la Creu Roja i a Càritas de Mollerussa s'han desenvolupat plans i programes específics destinats a l'atenció de la població immigrada, fet que ha comportat que aquestes entitats hagin centralitzat una important part de la informació i de l'experiència sobre el tema.

Aquest tipus de coordinacions també són, en part, producte de la pressió de l'entorn, de la necessitat d'atenció de la població immigrant en risc d'exclusió social¹⁸, de l'elevada demanda d'informació i d'ajudes, i de la manca d'una oficina pública especialitzada, que centralitzi la informació i que treballi temes de població en risc social, immigració, regularització i integració, etc.

Fora de Mollerussa, a la resta de la comarca, els ajuts que reben els immigrants estan vinculats al treball tècnic dels equips ja mencionats, però també provenen dels Ajuntaments i de les accions de Càritas locals, que bàsicament intenten respondre a les necessitats materials més urgents.

Problemes en l'atenció a immigrants.

Les intervencions dels serveis socials de Mollerussa en relació a problemes de violència intrafamiliar i d'agressions a dones i el que les dones afectades hagin estat acollides pels serveis socials, separant-se de les seves parelles, han generat reaccions negatives i un cert conflicte amb un sector del col·lectiu marroquí.

El tema de la violència intrafamiliar és una de les qüestions que hauria d'abordar el Pla d'integració amb una perspectiva cultural i formativa.

Salut.

El funcionament del servei en relació a la població d'immigrants i també a la població en general es troba centralitzat en el CAP de Mollerussa.

Les atencions es realitzen a partir de la pròpia sol·licitud de la població en qüestió, i també a partir de derivacions coordinades des de les entitats que hem considerat com a conjunt d'acció de benestar i atenció a les persones.

¹⁸ Cal tenir present que no tota la població immigrada requereix les atencions dels Serveis Socials.

Un dels àmbits que genera problema en els immigrants magrebins és l'atenció ginecològica. Des del seu punt de vista i per una qüestió religiosa, aquesta hauria de ser impartida sempre per metgesses, i el fet que sovint ho facin metges es transforma en una limitació a l'hora d'accedir a aquest servei.

Les conseqüències d'aquesta situació són que, per una banda, es faci un mal ús del servei, ja que quan l'atenció ha de ser realitzada per un metge, les dones se'n van i es perd el temps destinat a aquesta atenció; així doncs, la situació es va repetint fins que coincideix l'atenció amb una metgessa; d'altra banda, ens trobem amb què l'únic recurs que els queda a aquestes dones és el d'unes pràctiques d'atenció tradicionals que podrien, en certs casos, ser nocives pel fet de no respondre a les necessitats específiques, ni a un tractament adequat.

És interessant mencionar també que, per raons més aviat culturals, algunes dones autòctones han manifestat el mateix plantejament, és a dir, preferirien que aquestes atencions les realitzessin sempre metgesses.

Una altra qüestió important vinculada a la salut és el problema de l'alimentació diferenciada. Un dels principals reclams de la comunitat musulmana, recollit en les entrevistes realitzades, és que els infants puguin accedir, dins l'escola, a una alimentació que respecti les seves creences, i és una reivindicació no tant com una qüestió d'hàbits menors, sinó com d'unes pràctiques profundament arrelades en els fonaments de llur cultura.

Una altra qüestió que preocupa en l'àmbit de l'ensenyament és el tema de la higiene dels infants àrabs. Sembla important abordar aquest tema en funció de conèixer de més a prop les seves característiques i poder fer-ne una valoració.

Se'ns ha assenyalat també que el problema de l'estrès és freqüent en els immigrants, sobretot si a una situació vital inestable (treball, habitatge) hi afegim les tensions pròpies del desarrelament, de l'aïllament i de la desintegració social.

Aquesta problemàtica podria estar associada, entre altres coses, a la violència domèstica detectada pels serveis de l'Ajuntament de Mollerussa. Sorprèn que un alt percentatge de les dones acollides a causa d'aquest problema siguin d'origen magrebí.

Habitatge.

El tema de l'habitatge apareix com una de les qüestions més problemàtiques per a tota la població de la comarca i és una de les principals reivindicacions de la població d'immigrants al Pla d'Urgell. Tret d'excepcions, la majoria dels municipis de la comarca tenen mancances en aquest sentit.

La ciutat de Mollerussa seria l'excepció a aquest problema. I és aquí on es concentra prop del 50% dels immigrants i en canvi hi viu només un terç de la població autòctona. Aquesta situació dona un caràcter molt particular a la ciutat i genera una sèrie de problemes específics relacionats amb aquesta concentració notable, com per exemple, el d'una percepció de que la immigració en sí mateixa és un problema per a la ciutat.

En primer lloc hi ha una manca de noves construccions, sobretot en els petits pobles, degut a que les grans empreses no mostren interès per petits projectes constructius i a que les petites empreses són molt poques i manca mà d'obra especialitzada.

Un altre problema és la falta de rehabilitació d'habitatges vells, cosa que majoritàriament és deguda al fet que aquestes són propietat de gent que no les utilitza com a habitatge propi i no tenen interès ni incentius per restaura-les.

També destaca la insuficiència d'espais per acollir treballadors temporals del camp. En tota la comarca només hi ha dos albergs i l'altra opció és que els

pagesos que contracten mà d'obra de manera temporal han d'acollir a aquests treballadors.

Però no sempre s'acull als treballadors en espais i condicions idònies. A vegades, això succeeix en part, pel poc control que hi ha sobre la contractació i acolliment que els pagesos fan als treballadors. La major presència de control faria necessària l'adequació dels albergs particulars, o bé, la construcció d'albergs públics.

Un altre problema són les limitacions que els immigrants troben a l'hora de llogar pis. Les explicacions que es donen per part dels propietaris fan referència al fet que llogar a immigrants implica una alta concentració de gent en el pis, un baix manteniment d'aquest i resistència per part dels inquilins a l'hora de deixar-lo. D'altra banda, els propietaris tenen més interès en vendre els pisos que no pas a llogar-los, ja que així s'estalvien tots aquests problemes.

Una proposta interessant per al Pla d'integració seria la d'estudiar les possibilitats que hi hauria de facilitar als immigrants, l'obtenció de crèdits per a la compra dels pisos.

La gran demanda de lloguer per part dels immigrants, facilita que en alguns casos, el cobrament d'aquest lloguer sigui excessiu. Si a aquesta situació afegim que els sous que reben són més baixos que els d'un treballador autòcton, ens trobem amb que la possibilitat d'estabilització i promoció socials es dificulta seriosament.

Educació.

L'educació sembla ser, per a la majoria dels entrevistats, una de les claus fonamentals per a la integració dels immigrants. I aquí hi trobem dos aspectes: el primer i el més important és l'aprenentatge de la llengua i els costums locals per part, sobretot, de les anomenades "segones generacions", un fet que potencialment pot facilitar l'adaptació i millorar les relacions amb la població

autòctona¹⁹. El segon aspecte de vista fa referència a la integració dels pares en les activitats de l'escola, ja que potencialment, hi podrien adquirir els hàbits i pràctiques que demanda l'educació local.

A causa del baix volum de població de la comarca no existeix una aula especial d'inserció i anivellament per als nens de famílies immigrants d'incorporació tardana, malgrat que al llarg de tot l'any n'arriben a les escoles, molt sovint fora dels terminis de matrícula i amb el problema afegit del desconeixement de la llengua.

Un altre dels problemes reiteratius en aquest àmbit és el de l'alimentació. Els pares esperen que a la dieta de l'escola es contemplin els costums que prohibeixen el consum de certs aliments.

Per la seva banda, la població autòctona percep aquest tipus de qüestions com una exigència desajustada a l'esperit d'integració que creuen que haurien de tenir els immigrants (això es reflecteix clarament en l'ús de la xilaba).

Els nens i nenes fill d'immigrants utilitzen les mateixes prestacions que es donen als nens autòctons a nivell educatiu.

Des de les organitzacions d'immigrants (Mesquita i Averroes) es fa una crida a la necessitat de tenir cura de la cultura i les tradicions pròpies i és amb aquest objectiu que s'està formant l'associació Averroes, amb el precedent formació en temes culturals i lingüístics feta des de la Mesquita.

Han demanat a l'Ajuntament facilitats per a que a les escoles els nens àrabs també puguin aprendre la seva llengua i els seus costums, però fins ara no han obtingut cap resposta. Ens remarquen també, que no han rebut cap tipus d'ajuda.

¹⁹ Cal remarcar que les nenes, sobretot de les famílies musulmanes es veuen més limitades, ja que de vegades els seus pares no els permeten completar el cicle educatiu.

Per a moltes persones, aquest tipus d'accions fetes des d'aquest col·lectiu serien contràries a les possibilitats d'integració.

Situació a les escoles.

En primer lloc, la integració d'aquests en elles es produeix al llarg de tot l'any, provocant que a més a més de trobar-se aïllats pel tema de la llengua, també es troben dins un procés educatiu que ja ha començat, minvant per tant la possibilitat d'entendre'n els continguts.

A més del desordre administratiu que aquesta situació sovint genera, els/les professors/es es veuen desbordats/des amb la feina d'anivellar els nouvinguts i limitats en la seva capacitat d'intervenció, a causa del desconeixement de l'idioma i de la cultura d'aquest/es alumnes. El resultat és que cada cop més, any rera any, la tendència és que es vagin creant aules multiculturals on s'ha de dur a terme un treball per al qual no han estat formats.

Des de l'EAP existeix una coordinació amb Càritas Mollerussa per tal de treballar el reforç escolar per a nens i nenes de famílies immigrades que intenta compensar aquestes mancances del sistema educatiu comarcal.

En un altre àmbit de coses, l'EAP també es coordina amb Serveis Socials de Mollerussa treballant el tema dels llibres per a l'escola, les beques per al menjador, la higiene, i en general totes les mancances que puguin tenir els alumnes immigrants. També es vol promoure que aquests nens puguin fer les activitats escolars com els altres companys autòctons.

S'apunta que el fracàs escolar és un factor d'aïllament i desintegració molt important en les relacions entre els nens.

Per tot això, doncs, sembla molt important que a la comarca hi hagi algun recurs per a l'anivellament dels infants que acaben d'arribar sobretot per aquells que ho fan fora de les dates regulars de matrícula.

Aquest anivellament, en altres comarques és molt complert, funcionant en part, com una posta en context per tal de facilitar la integració dels/les estudiants.

L'EAP com a servei públic, també es troba desbordat per la falta de recursos humans; malgrat tot, compta amb un pressupost especial per al proper any per a actuacions específiques vinculades a la immigració.

Sociograma del camp d'acollida de l'àmbit del benestar social i atenció a les persones

La lectura d'aquest sociograma (vegeu annex II) hauria de fer-se considerant que és una síntesi del conjunt d'entitats, organitzacions i relacions que segons el nostre punt de vista, són les més importants pel que fa a les seves actuacions i relacions amb i vers els immigrants. Per tant i evidentment, l'instrument no pretén pas oferir una idea completa del conjunt d'entitats i de relacions que caracteritzen el Pla d'Urgell, sinó que cerca donar una visió de conjunt de les que estan més vinculades a la immigració, i també fer rellevants les relacions més significatives.

En relació a la ciutat de Mollerussa, l'àmbit de benestar i atenció a les persones, pel que fa a la població immigrant, és atès des d'una coordinació informal entre serveis públics i privats als que hem anomenat conjunt d'acció²⁰.

Aquest conjunt no institucionalitzat està format per agències municipals i civils que donen serveis als immigrants i es caracteritza, a més a més, per la fluïdesa i multidireccionalitat de l'ús de la informació, cosa que fa que el servei sigui més àgil i operatiu.

En aquest conjunt hi treballen de manera coordinada i amb molta regularitat l'EAP, la UBASP, el CAP, la Creu Roja i Càritas. A aquesta coordinació de vegades s'hi afegeixen entitats o altres àmbits de l'administració, com ara Normalització Lingüística.

També Creu Roja i Càritas formen un subconjunt degut a la seva estreta col·laboració.

²⁰ En el seu article "Clientela y emancipaciones: una introducción metodológica", Tomás R. Villasante utilitza aquest concepte per mesurar les relacions (la seva densitat i característiques) que conformen un determinat moviment social (*cap amunt*, les relacions d'un grup amb el poder; *en horitzontal*, amb la resta de grups; i *cap avall* amb les bases). Aquí entendrem per *conjunt d'acció* la forma concreta com s'articulen els nivells de les agències de serveis públics (i no només de *serveis socials*), de les associacions i de les xarxes socials en cada zona considerada.

Un altre conjunt d'acció, aquest però institucionalitzat, és el que hi ha entre els sectors 2 i 3 de la UBASP i l'EAIA. Aquests serveis es coordinen entre si per a l'anàlisi de cada cas i amb els Ajuntaments per tal de donar l'atenció a cada municipi.

Un treball important per al Pla d'Integració seria explorar l'origen de les diferències de percepció del tema de la immigració entre els UBASP de Mollerussa i els de la resta de la comarca. El fet que hi hagi una anàlisi compartida de la realitat dins d'un mateix equip és fonamental per a una bona coordinació i una correcta presa de decisions. A més a més, ens ha semblat que hi ha una relativa rigidesa en les relacions d'ambdós sectors de la UBAPS.

Un altre conjunt important, si més no potencialment, és el Fòrum per a la Integració de Lleida. Si bé ara mateix no hi ha coordinacions entre ells i la comarca (exceptuant el cas d'UGT- AMIC), sí que podem comptar amb la seva organització, amb la qual es poden establir importants relacions de cooperació amb el Pla d'Integració.

Un altre fet significatiu pel sociograma és el fet que no hi ha relacions entre la Mesquita i les administracions. Aquesta relació hauria de ser fluïda i enriquidora per ambdues parts, en funció d'abordar els problemes relacionats amb la immigració de manera conjunta, considerant que la Mesquita és l'únic referent representatiu i amb certa autoritat dintre de la comunitat musulmana.

Graella de Propostes.

Àmbit	Demanda	Proposta	Agència que du a terme la proposta	Recursos potencials i/o reals
Salut	Atenció ginecològica femenina	Llibertat d'elecció del/la ginecòleg/loga al servei de salut.	Mesquita.	
Educació	Desconeixement per part dels professors de la diversitat cultural en les aules actuals i futures.	Formació per a l'educació en la diversitat.	EAP	Recurs d'ensenyament. Activitats de formació CCOO-UGT.
	Arribada d'alumnes immigrants, al llarg de tot l'any, desajustats al sistema educatiu.	Dur a terme un reforç de suport als mestres.	EAP.	Distribució de recursos d'Ensenyament.
Habitatge	El fet que el lloguer de pisos està molt limitat per als immigrants i la venda no.	Estudiar les possibilitats que hi hauria de facilitar als immigrants, crèdits per a la compra dels pisos.	DC	Gestió bancària a través de sindicats o associacions.
Benestar Social	La primera demanda de la població immigrant és la informació.	Serveis Públics centralitzats d'informació per a població amb problemes de marginalitat o integració.	Serveis Socials Mollerussa.	Recursos públics i entitats locals.
	Informació legal. Informació sobre les cultures dels nousvinguts.	Formació dels tècnics vinculats a la immigració.	UBASP- EAIA	Pla d'integració. Oficina d'AMIC
		Creació de protocols d'actuació per al treball amb població immigrant.	UBASP-EAIA	

6. ENTITATS CÍVIQUES I PARTICIPACIÓ CIUTADANA.

Context general

Dins del sistema democràtic de l'Estat espanyol, la participació ciutadana en actes públics o polítics s'ha vist disminuïda els últims anys. Una de les possibles causes d'aquesta situació neix com a resposta al caràcter representatiu del sistema democràtic, basat en un procés de delegació de responsabilitats i decisió a les institucions sense que, posteriorment, la població en dugui un control o seguiment.

Aquesta “democràcia de baixa intensitat”, tal i com l'han anomenada alguns experts, pateix una clara mancança participativa; mancança analitzada en l'estudi de Marchioni²¹, a partir de la influència del desenvolupament democràtic :

S'ha arribat a una democràcia formal, on els ciutadans, lluny de ser protagonistes en el sistema polític, han passat a ser usuaris d'unes administracions que actuen de manera paternalista.

A això s'afegeix la promoció d'un estat assistencial que anul·la el desenvolupament de l'autonomia dels ciutadans, contribuint a la creació d'una dependència, així com a la fragmentació de demandes col·lectives en individuals.

Segons Marchioni, els serveis socials del país, s'ofereixen sectorialment i parcel·lats, sense coordinació ni planificació.

Quant al moviment associatiu, l'autor creu que els de tipus general com partits o associacions veïnals, han perdut la relació quotidiana amb la població del territori, alhora que han proliferat les relacions de caràcter clientelar i d'amiguisme entre associacions i administració; aquest fet neix, possiblement i en part, de la política de subvencions promoguda pel govern.

La lògica representativa seguida pels diferents òrgans i reglaments de participació ciutadana, ha negat qualsevol dinamització de la participació.

Al Pla d'Urgell, aquesta minva de participació ciutadana s'ha deixat notar els últims anys, tal i com assenyalen la majoria dels entrevistats membres d'associacions de la comarca, fomentada també per la tendència de les darreres generacions a emigrar cap a centres urbans, disminuint la franja de població jove als municipis rurals.

²¹ Marchioni, Marco: "Comunidad, Participación y desarrollo". Editorial Popular, Madrid, 1999.

Activitat associativa i participativa rural al Pla d'Urgell.

Dins aquesta comarca trobem dos tipus de municipi clarament diferenciats: Mollerussa, capital de la comarca, ha assolit actualment un caràcter urbà, mentre que la resta de municipis del seu entorn, mantenen la forma rural característica del Pla.

La vida associativa rural en aquest territori ha estat molt important a l'hora de crear el camp d'acollida de la immigració extracomunitària, per aquest motiu, s'analitza el món participatiu i associatiu de la comarca des de l'entorn rural majoritari i determinant, dedicant a Mollerussa l'estudi dels serveis i entitats més especialitzades en l'atenció a l'esmentat col·lectiu.

En l'àmbit rural de la comarca, tradicionalment ha existit una xarxa solidària informal important i sòlida, que s'ha anat potenciant amb els anys i evolucionant al costat de l'augment de població, els coneixements i les dinàmiques socials.

Actualment trobem al Pla d'Urgell una comarca marcada per una alta diversificació associativa que respon a la iniciativa social de la que en termes generals gaudeix la comarca.

Les inquietuds individuals de la població evolucionen cap a una unió d'interessos socials i culturals, tot confluint en una associació concreta, amb uns interessos socials i uns objectius d'actuació clars.

En els últims 15 anys, es recull en les entrevistes realitzades a membres d'associacions del territori una disminució general de la participació quotidiana en actes públics i associacions; tot i així trobem en tots els municipis rurals, exemples d'una integració realitzada des de la ciutadania.

Davant l'aparició de la immigració no comunitària, la xarxa informal (veïns, associacions, ciutadans individuals) de la majoria dels municipis respon com

davant d'un problema social : unint recursos particulars o socials per trobar solucions.

La immigració als municipis rurals del Pla d'Urgell ha estat esglaonada, exceptuant l'arribada massiva de temporers, generalment estrangers, durant els mesos d'estiu coincidint amb la campanya de la collita de la fruita; Aquest degoteig d'immigrants ha facilitat l'actuació d'aquestes associacions davant els problemes socials dels que n'eren víctimes, desenvolupant un seguit de recursos específics des de la coordinació veïnal.

Aquesta resposta i suport amb caràcter informal, desenvolupat des del nucli associatiu i particular de la comarca, no inclou en la majoria dels casos la participació dels immigrants de fora de la UE en la vida associativa quotidiana ; Principalment per motius de cultura i religió, acostumen a mantenir-se al marge d'actes festius i/o tradicionals, així com de la participació periòdica en la vida associativa del municipi on resideixen.

Segons la majoria d'entrevistats, tant immigrants com autòctons, la convivència al Pla d'Urgell ha estat bona, ja que no han existit ni casos de xenofòbia ni conflictes interculturals importants.

Aquesta bona convivència no comporta, però una participació i interacció activa entre els diferents col·lectius de la comarca.

Entre els fills d'immigrants nascuts a la península, apareixen els primers contactes amb associacions especialment vinculades amb els centres d'ensenyament, tot i que existeix una reticència de participació per part dels pares d'aquests alumnes, obstaculitzant ells mateixos la integració dels seus fills en la cultura de la comarca.

Xarxa associativa

Al Pla d'Urgell es pot observar una xarxa associativa molt atapeïda en tots els municipis, excepte Barbens, Vila-Sana i Fondarella, on no hi ha tanta articulació degut a les seves característiques sociodemogràfiques.

Dins la comarca, les associacions toquen diferents àmbits que son comuns en la majoria de municipis i que es poden agrupar de la següent manera:

- Associacions Culturals
- Associacions artístiques
- Associacions folklòriques
- Associacions pel medi ambient
- Associacions i entitats esportives.
- Entitats juvenils i de lleure
- Entitats de gent gran.
- Entitats de cooperació internacional
- Associacions de dones
- Associacions de Mares i Pares
- Entitats Agràries
- Entitats Veïnals
- Entitats Religioses
- Entitats assistencials o de suport a col·lectius desfavorits.

En l'estudi de la vida associativa de la comarca, caldria destacar la important xarxa de què disposen els municipis de Bellvís, Ivars d'Urgell, Palau d'Anglesola, Torregrossa i Miralcamp, significativament extensa i atapeïda, tot i no sobrepassar demogràficament la seva població la mitjana de la comarca.

En tots els municipis existeixen unes entitats o associacions comunes, són les més nombroses de la comarca: entitats de gent gran, associacions de dones, associacions de mares i pares, i associacions culturals i de lleure.

Les segueixen en presència les entitats esportives, les associacions folklòriques i artístiques, les associacions pel medi ambient, i les associacions culturals.

D'aquestes associacions les que solen formar part del “camp d'acollida”, és a dir, les que solen tenir més contacte amb població de fora de la UE són les entitats assistencials o religioses, així com les associacions de pares i mares.

Dins les “entitats assistencials” agrupem aquelles que ofereixen serveis a la població més desafavorida, entre la qual es troben alguns immigrants. En aquest grup hi trobem bàsicament les parròquies que Càritas de Mollerussa té a Torregrossa, Miralcamp, i Palau d'Anglesola ;

Dins les “entitats religioses”, trobem bàsicament la parròquia del municipi que actua generalment com a centre d'informació i assistència. Acostuma a actuar com a punt de referència a on es dirigeixen habitualment i entre d'altres, aquelles persones de fora de la UE que porten poc temps residint al país ; hi arriben buscant informació i orientació social.

Les associacions de Pares i Mares d'Alumnes estan assolint un paper important en la integració establint una relació amb els immigrants pares de nois i noies que en molts casos han nascut al país, i sempre escolaritzats dins el sistema públic d'ensenyament. Orienten, informen i coordinen actuacions destinades tant a pares com a escolars dins la dinàmica escolar homologada, integrant els pares immigrants dins la dinàmica diària, i els nens a partir de la participació en activitats extraescolars.

A més a més, es realitzen cursos de suport didàctic i lingüístic destinats a nens estrangers.

Punts de trobada i participació informal

Dins el territori rural, trobem sovint que la participació no és només en caràcter associatiu, sinó que més aviat aquesta es dóna de forma informal en moments puntuals, en grups o espais de trobada públics i diversos com places o locals socials.

En les entrevistes es reflecteix una realitat en la qual hi ha poca interacció, tot i haver contacte en espais lúdics com bars i festes populars, aquest és buit d'intercanvi social entre població immigrada i autòctona, mantenint una relació superficial.

Cada cultura manté les seves celebracions sense que aquestes comportin un mestissatge entre tradicions.

En la majoria dels municipis rurals, no existeix un punt de trobada definit per a habitants d'una comunitat cultural estrangera. A la comarca trobem la Mesquita a Mollerussa, un dels punts de trobada més importants per la majoria de la comunitat Islàmica, i on assisteixen musulmans de tots els municipis.

Davant la necessitat de promoure una interacció ciutadana participativa entre les diferents cultures que actualment conviuen a la zona, l'opinió més recollida en les entrevistes ha estat obrir les associacions ja existents a aquelles persones immigrades, per afavorir i potenciar una participació de les diferents grups culturals dins les entitats dels pobles.

Interacció i coneixement de la diversitat

En les entrevistes realitzades a la població autòctona, un dels temes que més ha sorgit ha estat la desconfiança i la distància que provoca el desconeixement de les diferents cultures i religions, així com els diferents hàbits o maneres de fer.

La convivència de diferents escales de valors culturals afecta la interacció entre diferents grups i fa que aquells més minoritaris es sentin infravalorats per la resta. D'aquí en neix la segregació social present en la majoria dels pobles del Pla d'Urgell, que tanquen la possibilitat d'interacció d'una ciutadania culturalment heterogènia.

En les entrevistes a ciutadans particulars, es recull una visió de la immigració molt influenciada per les impressions negatives que la població autòctona ha rebut de l'arribada anual d'alguns temporers amb comportaments problemàtics, reclam de la campanya de collita de la fruita als mesos d'estiu.

La majoria del col·lectiu de temporers al Pla d'Urgell és format per persones originàries del Marroc, fet que comporta un recel de la població de la comarca cap a aquest col·lectiu basat molt sovint en males experiències personals que han reforçat tòpics preexistents.

En les entrevistes realitzades a ciutadans originaris del Marroc, els comentaris més freqüents fan referència a la incomoditat que genera la convivència entre la gent del seu poble actual i el col·lectiu marroquí, marcada per un desconeixement de cultures, fet que provoca pors fantasioses i desconfiances infundades en ambdós col·lectius culturals.

Conseqüència d'aquesta situació en sorgeixen els agrupaments d'una mateixa cultura, aïllant-se de la dinàmica social del poble en la que es senten desplaçats i incòmodes.

Un altre fet representatiu d'aquest desconeixement cultural surt en relleu en moltes de les entrevistes realitzades a habitants autòctons dels diferents municipis, en les quals es fa constar la incomoditat que els suposa els xocs culturals latents en exemples com el vestuari femení de la cultura Islàmica.

Recollint els diferents comentaris que reflecteixen com es viu la diversitat al Pla d'Urgell, se'n pot extreure la següent anàlisi:

Existeix una dificultat latent en el sistema general per acceptar la diversitat i per integrar-la en la societat actual com a una característica positiva d'aquesta. La diversitat i les diferències són viscudes sovint com un problema quant són una riquesa social.

En alguns discursos recollits entre la població autòctona, es remarca la diferència entre ciutadans segons la seva cultura d'origen ; no s'explicita una diferència entre races tant com entre diferents cultures.

Exemple d'aquest fenomen són aquests comentaris recollits d'una entrevista a una ciutadana autòctona :

“La noia que ve a fregar a casa és del Senegal em sembla. Ella no ho és d'immigrant ! : ve a la associació de dones des de fa anys... Potser sí que és immigrant, però jo no li veig, no li ho diria mai”

En aquests context, per acceptar la diversitat cal un coneixement de les diferents maneres de fer i de viure, entenent que no només és la cultura la que explica la diversitat. Dins d'una societat existeix una diversitat i unes diferències que van molt més enllà de la simple cultura.

En la interacció quotidiana i amb el respecte mutu és on realment es poleixen aquestes diversitats i on es coneixen a poc a poc els punts en comú que totes les cultures comparteixen, acostant-nos a la interculturalitat, en resum, és en el dia a dia on es construeix progressivament una tolerància imprescindible per a una rica i bona convivència en una societat heterogènia per naturalesa.

Actuacions significatives a alguns municipis de la comarca.

- Ivars d'Urgell.

En aquest municipi, situat al nord de la comarca, rondant avui els dos mil habitants, ha sorgit una de les iniciatives més significatives a nivell d'integració i interacció cultural:

Un curs de llengua castellana gratuït, dirigit a tots aquells ciutadans de l'entorn no castellanoparlants.

Aquest curs, impartit a escoles públiques del poble, neix de la iniciativa d'una de les mestres del poble, avui jubilada, davant la problemàtica existent en la comunicació entre els diferents col·lectius culturals.

Compta amb la col·laboració de l'Ajuntament d'Ivars, i amb el suport de Creu Roja de Mollerussa.

El pròxim any està planificat un segon curs de llengua catalana.

L'Ajuntament d'Ivars és obert a iniciatives d'aquest caràcter, exercint una política participativa a tenir en compte per a noves propostes d'integració.

- Bellvís.

Bellvís compta avui amb poc més de dos mil habitants. Gaudeix d'una iniciativa social activa i imaginativa. Es tracta d'un dels municipis de la comarca amb més activitat ciutadana com a resposta a inquietuds socials.

Una de les associacions que destaquen en activitats socials és l'Associació de Dones "El Pou de l'Or". Actualment imparteixen un curs de català gratuït en coordinació amb Creu Roja Mollerussa i el Consell Comarcal, destinat a immigrants.

Dins l'associació, s'han promogut campanyes per fomentar els habitatges de lloguer per a immigrants dins el poble.

Es tracta d'una associació important com a font d'idees i recursos.

- Torregrossa.

Municipi situat al migdia de llevant, compta avui amb més de dos mil habitants.

Torregrossa és un exemple davant la problemàtica que engendrava la campanya de la fruita, quant a integració de treballadors estrangers arribats massivament davant el reclam dels llocs de treball que genera la collita de la fruita.

La dinàmica social de la comarca, comporta un augment progressiu de llocs de treball al camp davant la decisió cada vegada més comú de la població jove d'abandonar el camp per emigrar a les ciutats portant a la baixa la agricultura familiar tradicional, i oferint més llocs de treball vacants.

La gran demanda creixent de mà d'obra per la collita, havia portat a l'aparició de grans grups immigrants, sovint en desconeixement total de la llengua i cultura del país, així com a l'aparició de contractacions precàries i en condicions d'explotació.

A Torregrossa s'ha organitzat, des de la Cooperativa del Camp, i en coordinació amb la Unió de Pagesos²², un pla d'actuació exclusiu per a la temporada de collita a tota la zona; està previst que entri en funcionament l'estiu del 2002, juntament amb els municipis de Miralcamp i Bell-Lloc.

²² Sobre les coordinacions amb UP veure l'apartat "Situació Laboral i experiències de contractació de treballadors de fora de la Unió Europea" pàg. 20

Aquest pla proposa:

- Contractació per tota la temporada i gestionada des del lloc d'origen.
- Construcció d'un alberg per acollir treballadors immigrants. Obres subvencionades per la Generalitat de Catalunya.²³
- Cursos de llengua catalana i programes d'ensenyament de la llengua amb professionals facilitats per la Generalitat de Catalunya.

Però també cal esmentar l'experiència de les Jornades Interculturals que es van organitzar durant dos anys a Torregrossa gràcies a la iniciativa de veïnes del municipi i residents de Senegal, Gàmbia i Guinea. Les Jornades van consistir en una mostra de tallers per a nens, exposició de fotografies i mapes i una mostra de l'alimentació i artesanía pròpia dels països africans abans esmentats.

Van comptar amb el recolzament de la Generalitat, de l'Ajuntament del poble i d'altres entitats. Les jornades foren molt concorregudes i avaluades positivament des de tots els àmbits. L'experiència es va considerar un èxit perquè va atreure no només als residents a Torregrossa sinó que també hi van participar altres persones procedents de la comarca. Malauradament, aquestes jornades ja no es realitzen però es poden tenir en compte com a element inspirador d'activitats que fomentin la convivència i el coneixement mutu.

²³ Sobre la propera construcció d'un alberg per allotjar treballadors temporals, hem rebut informacions contradictòries. D'una banda hi ha persones entrevistades que afirmen que es construirà l'alberg, altres que no en diuen res i unes terceres que neguen que s'hagi de construir.

- Vila-Sana.

En aquest municipi, com en d'altres municipis de la comarca, l'oficina d'empadronament presenta un discurs contrari a l'empadronament immigrants indocumentats com a habitants del poble.

Aquest és un dels principals obstacles amb què es troben immigrants no comunitaris quan arriben al país, intentant iniciar un procés de legalització que els permeti viure dins la societat que els acull, exercint els drets i deures que el fet de ser ciutadà els ofereix.

El descontrol administratiu que comporta la majoritària pràctica d'empadronament sense cursar la corresponent baixa del padró anterior davant d'un canvi de municipi, és el principal argument de la reticència administrativa.

Sovint el desconeixement dels processos administratius per part dels ciutadans immigrants o no, facilita aquest tipus de situacions. Una informació adequada i acurada del procés a seguir possiblement eradicaria aquests conflictes.

Es tractaria d'un exemple a tenir en compte donada la importància dels obstacles administratius en la integració general a la comarca.

- Barbens:

La temporada de la collita 2001, als mesos d'estiu, va conduir cap a aquest poble de la comarca, l'arribada a finals de setembre d'un grup de 700 immigrants, majoritàriament d'origen marroquí.

La manca d'oferta de mà d'obra real, així com la manca d'infraestructures adequades, va comportar la instal·lació temporal d'aquest grup de treballadors al camp de futbol del municipi.

L'actuació de Unió de Pagesos, UGT, CCOO, Càritas i Creu Roja, així com de diversos agents social del municipi de Barbens, va permetre reconduir aquest grup de treballadors cap a destinacions més adequades a les seves necessitats laborals i socials.

Aquest fet, insòlit a la comarca, ha fet palesa la necessitat de la prevenció cap a possibles buits existents dins el programa de Campanya de la Fruita conduït per Unió de Pagesos.

Sociograma del camp d'acollida de l'àmbit de les entitats cíviques i la participació ciutadana

La xarxa associativa de la comarca, atapeïda i molt rica en entitats, ens ha portat a realitzar el sociograma emprant un esquema on s'agrupen les diferents entitats segons l'àrea d'actuació principal de cadascuna d'elles, en grups temàtics generals i a nivell comarcal, doncs la realització d'un sociograma associatiu detallat comportava una extensió tècnicament inviable.

En la comarca, trobem una important relació de gran part de les entitats existents amb l'Ajuntament del municipi corresponent. En la majoria dels casos es tracta d'una relació esporàdica tot i que en algun municipi la relació entre les entitats culturals i l'administració local es veu enfortida per la política potenciadora de l'associacionisme practicada des de l'ajuntament.

Aquesta relació contínua entre entitats i administració local, ve traduïda en subvencions, suport material i logístic, en projectes culturals i educatius, així com en assessorament tècnic. En algunes ocasions, l'Ajuntament exerceix el paper de mediador entre el Consell Comarcal i les entitats beneficiàries de subvencions, material i participació de projectes promoguts a nivell comarcal.

En aquest últim àmbit, destaca la relació que gran part de les Associacions de Dones de la zona mantenen amb el Consell Comarcal: en la realització de cursos de llengua catalana i espanyola, assessorats materialment pel Consell Comarcal, i en relació paral·lela amb Creu Roja Mollerussa i Càritas Mollerussa, d'on reben suport tècnic i didàctic continu.

Les Associacions de Pares i Mares del Pla d'Urgell, mantenen una relació constant amb la Unitat Bàsica de Assistència Social Comarcal. Actualment, des d'aquest departament es porta a les escoles cursos i tallers informatius i

educacionals als pares d'alumnes considerats de "risc". Els cursos estan destinats a la prevenció de conductes socials perjudicials a nivell individual i col·lectiu. Trobem també, una relació de les AMPA's amb entitats esportives a través de les activitats extraescolars que els centres educatius ofereixen als seus alumnes; activitats organitzades i gestionades des de l'AMPA corresponent a l'escola.

Dins aquest àmbit de relacions puntuals, es situa la relació entre alguns col·lectius d'actuació mediambiental i les entitats de Gent Gran existents a la majoria dels municipis. Els grups ecologistes de la comarca solen utilitzar les instal·lacions dels Casals de Gent Gran per a la realització d'actes públics.

La comarca del Pla d'Urgell té un marcat caràcter agrícola, fet que justifica la presència de les Cooperatives del Camp en la majoria dels municipis de la comarca. Els membres d'aquestes, generalment empresaris agrònoms, mantenen una relació continua amb la Unió de Pagesos, a nivell professional i particular.

Per últim trobem les entitats religioses, les Parròquies de Càritas presents en alguns pobles de la comarca. Com a delegacions de Càritas Mollerussa, formen part de l'estructura interna d'aquesta entitat religiosa mantenint una estreta relació amb la treballadora social Central.

Graella de Propostes

Àmbit	Demanda	Proposta	Agència que du a terme la proposta	Recursos potencials i/o reals
ENTITATS CÍVIQUES I PARTICIPACIÓ CIUTADANA.	Necessitat d'un curs de llengua catalana destinat al sector immigrant femení, centralitzat en Serveis Sanitaris.	Combatre la dificultat de comprensió que el col·lectiu immigrant femení pateix davant necessitats bàsiques com són l'atenció primària.	Associació de Dones Barbens.	Servei de Normalització Lingüística del Consell Comarcal del Pla d'Urgell.
	Taller de dinamització social comunitària.	Potenciar la continuïtat de tallers culturals amb participació mixta iniciats al municipi.	Llar de Jubilats de Bell-lloc d'Urgell.	Iniciativa molt important i rellevant entre els veïns del municipi, davant el mestissatge cultural.
	Grup de Joves Voluntaris per a la integració social de joves immigrants.	Afavorir les relacions informals entre cultures. Potenciar l'esbarjo amb: - Esports. - Cultura.	Mestra Voluntària d'Ivars d'Urgell.	Interès del col·lectiu immigrant en franja d'edat entre 18 i 27 anys, residents al municipi.
	Taller de Mestissatge cultural quotidià.	Apropar les diferents cultures, en el dia a dia, potenciant la comprensió i la tolerància dels hàbits culturals respectius.	Monitor Esplai "La Guineueta" Vilanova de Bellpuig.	Desenvolupament Comunitari.
	Curs d'informació administrativa municipal i comarcal.	Eliminar els desconeixements del sistema administratiu causants de reticències d'empadronament.	Oficina d'empadronament de Vila-Sana.	

7. PRINCIPALS DISCURSOS DEL CAMP D'ACOLLIDA DE LA COMARCA

En aquest punt de l'informe explicarem en quins termes es refereixen els agents del camp d'acollida al fet de la immigració. Els discursos són justificacions, explicacions subjectives de la realitat que es generen a partir de l'experiència i/o de les percepcions personals i també part d'aquesta mateixa realitat. La importància d'analitzar els discursos rau en la seva relació dialèctica amb les accions, és a dir, si bé les persones tenen un discurs per justificar les seves pràctiques, també organitzen les seves pràctiques en funció dels discursos, o dit d'una altra manera, en funció d'allò que es pensa, s'actua, intentant respectar els controls socials.

Així, es poden analitzar els discursos tot tenint en compte que hi ha accions coherents amb aquests que els acompanyen i que, per tant, del canvi de les pràctiques se'n pot derivar un canvi en el discurs, o viceversa.

D'altra banda, els discursos que es presenten no són compartiments estancs aïllats els uns dels altres, sinó més aviat el contrari, ja que un mateix agent social pot expressar diferents discursos i aquests s'influencien mútuament i canvien a partir de l'experiència de les persones.

Discurs de compensació de la desigualtat econòmicossocial

En aquest discurs no es distingeix entre la població immigrada i l'autòctona en tant que les condicions econòmiques de vida poden ser similars, és a dir, hi ha persones autòctones amb pocs recursos econòmics i n'hi ha d'immigrades que tampoc en tenen. Aleshores a unes i altres es considera de manera similar perquè el criteri diferenciador de col·lectius no és l'origen cultural o geogràfic sinó la situació econòmica i és en funció d'aquesta que s'activen mecanismes igualadors de desigualtats (beques, ajuts econòmics...)

Però, sovint el discurs compensador de les desigualtats econòmiques de la població, sense fer distincions per l'origen, va acompanyat de la percepció que la població immigrada pateix el "handicap" del desconeixement de la llengua autòctona i del funcionament de l'entorn. Es considera que la població immigrada de països en els quals no es parla castellà, es troba en una situació de desigualtat social pel desconeixement de la llengua. És en aquest cas quan es posen en marxa altres tipus de dispositius compensadors de desigualtats com són els cursos de llengua i alfabetització per a la població immigrada on, normalment amb l'idioma, es transmeten habilitats socials pròpies de la societat d'acollida i altres aspectes que poden facilitar la vida quotidiana als nousvinguts (com per exemple el coneixement dels serveis mèdics, escolars, etc.)

En relació a la comarca podem dir que aquest discurs es troba relativament estructurat en el àmbit dels tècnics de les administracions com una eina que fonamenta el treball social i educatiu.

Efectivament, aquest treball no considera de manera sistematitzada ni definida en protocols el components culturals de las persones immigrants, en tota la seva complexitat per unes mancances de formació professional, però també es fan consideracions i referències a les qüestions culturals per iniciativa i a partir dels criteris i de la experiència empírica de les professionals del àrea. És a dir, hi ha unes capacitats de valoració i avaluació del treball amb immigrants dels mencionats equips que condueix poc a poc des de aquest discurs cap a altres més rics en continguts i mes complexos en quant tendeixen a incorporar la complexitat del component cultural. El Pla de Integració hauria de recolzar i enfortir de manera sistemàtica aquest procés.

Un resultat negatiu de l'ús de aquest discurs més proper al discurs de la identitat cultural (que veurem a continuació) per part dels equips tècnics es que a vegades produeix en la població autòctona la percepció de que els immigrants gaudeixen de els privilegis de les ajudes públiques en detriment de les necessitats dels sectors amb mes mancances del país. Respecte de las ajuts que rebre la població gitana a vegades es diu lo mateix.

Per això les accions compensadores de la desigualtat econòmicocial envers la població immigrada, han d'anar acompanyades de tota una acció de divulgació dels criteris de la prestació de serveis, per evitar que altres possibles usuaris d'aquests serveis tinguin la percepció que s'està duent a terme una discriminació positiva envers les persones immigrades, en detriment de l'atenció al autòctons.

Discurs de la identitat cultural col·lectiva

Un discurs central del camp d'acollida de la comarca és **el discurs de la identitat cultural col·lectiva** que distingeix entre autòctons i immigrants en funció de la pertinença a una cultura.

En aquest discurs es considera que els individus que pertanyen a un col·lectiu d'immigrants concret, tenen formes de vida i maneres de fer i de pensar diferents, perquè pertanyen a una cultura que els confereix una identitat individual concreta o, dit d'una altra manera, els costums diferents de les persones que provenen d'altres països s'expliquen i es justifiquen per la pertinença a un col·lectiu amb una identitat cultural diferenciada. Seria un discurs que li concedeix un pes molt important a la cultura, entenent que determina les característiques essencials de l'individu.

Aquest discurs no està exempt d'una valoració positiva o negativa de la identitat cultural de l'altre, ja que no s'ha d'oblidar que les relacions s'estableixen en termes de poder.

Per tant, quan en el sistema de classificació que utilitzen els actors, les relacions entre cultures es percebem com simètriques, és a dir, quan es col·loquen les cultures dels altres al mateix nivell que la pròpia, la identitat cultural de l'altre es valora en termes positius. Pel contrari, quan les relacions es perceben des de la perspectiva de la asimetria, és a dir, quan no totes les cultures es situen al mateix nivell es posa en marxa un sistema de classificació estratificat que col·loca a les cultures segons una escala de valors pròpia, en base a la qual es valoren positivament aquelles comunitats d'immigrants que culturalment se senten més pròximes, mentre que es valoren negativament aquelles cultures que es perceben com a irreconciliables o antagòniques amb la cultura autòctona. Aquesta situació es molt clara en relació a la cultura marroquí.

En el cas de valorar negativament la cultura de la comunitat immigrada, es desqualifica l'altre i es considera la cultura i la identitat del col·lectiu immigrant com a inferior. Sovint aquesta percepció de l'immigrant com a inferior va acompanyada del **discurs assimilacionista**, és a dir, del discurs que defensa la integració com assimilació que es tradueix en què l'altre abandoni la seva cultura per adoptar la cultura del país d'acollida.

El discurs de la identitat cultural col·lectiva valorada negativament, unit al discurs assimilacionista, s'activa quan les persones autòctones tenen la percepció "d'invasió" o de "problema", perquè se sent com una amenaça l'augment de la presència de la població immigrada, percepció que sovint trobem en els sectors de ciutadans entrevistats. És molt significatiu, en aquest sentit el malestar o rebuig que produeix en la població autòctona la utilització de la xilaba.

El discurs assimilacionista és el que acompanya actuacions que van en la línia d'imposar models de funcionament propis sense tenir en compte el

desarrelament i la incomprensió que això pot generar, quan es prové d'una altre marc cultural. Així es pot desprotegir les persones dels referents culturals que els donen sentit com a individus i dels seus signes d'identitat que els fan sentir que pertanyen a un col·lectiu més ampli.

Com ja s'ha comentat amb antelació, en un mateix actor es poden combinar discursos diferents i un dels discursos centrals en el camp d'acollida és el discurs assimilacionista sovint unit al de la compensació de les desigualtats.

Per altra banda, la valoració negativa dels altres, portada a l'extrem, dona lloc a l'existència dels **discursos xenòfobs**, contraris a l'arribada i l'establiment de persones immigrades, ja que es considera que els immigrants són "persones non grates", responsables de situacions d'inseguretat ciutadana, i altres prejudicis que s'estenen a la totalitat d'una comunitat d'immigrants. Aquest és un discurs molt minoritari, diríem que casi inexistent a la comarca, però es pot expressar de manera explícita quan per diverses circumstàncies de la realitat (una percepció generalitzada de perjudici de dany greu per exemple) es desactiven els controls socials despenalitzant-lo i legitimant-lo.

Al Pla d'Urgell existeix una consciència molt generalitzada de la necessitat dels immigrants per les mancances de mà d'obra sobre tot al món agrari. Això pot funcionar com un dilema que permet la reflexió respecte de quines han de ser les maneres de conciliar aquesta necessitat amb el problema potencial per la cultura autòctona de l'existència de un numero de immigrants molt elevat. Aquesta disjuntiva pot fer que el discurs assimilacionista es transformi en una única opció en defensa d'una cultura autòctona que es pot sentir amenaçada per altres col·lectius de cultura molt forta i diferenciada.

Òbviament aquest discurs formulat en termes econòmics és un altre a tenir en compte a l'hora de plantejar accions destinades a fomentar la convivència entre les persones de diferents cultures.

Per últim, també existeixen els discursos que valoren positivament la identitat cultural de l'altre, situant-la en un pla d'igualtat respecte a la pròpia. En aquest cas es produeix l'empatia cap a la persona immigrada i aquest discurs pot derivar cap a pràctiques i discursos **multiculturals o interculturals**. Multiculturals en tant que coexisteixen persones de diferents cultures i l'intercanvi cultural es limita a ser inexistent o epidèrmic (per exemple en termes gastronòmics i de folklore) o interculturals quan l'intercanvi és constructiu i a partir de les aportacions d'una cultura i l'altra es produeixen petites fusions, manifestacions sincrètiques, i fins i tot noves formes d'expressió cultural.

El discurs multicultural planteja la cohabitació entre persones de diferents orígens culturals, però no la influència i l'enriquiment mutu entre cultures. Tot i que es respecta la diversitat cultural, no hi ha voluntat de convivència ni de coneixement mutu, en conseqüència, les maneres de fer, pensar i sentir esdevenen irreconciliables.

Aquest discurs es pot enfortir quan la cultura autòctona es molt fort e influent en quan no hi ha la percepció de amenaça ni de perill per la seva existència.

Des d'aquesta perspectiva es planteja la tensió entre el respecte a la cultura i a les persones nouvingudes i el rebuig envers aquelles pràctiques que són censurables per ser contràries a los valors vigents en la pròpia cultura o sovint per incomprendibles, des del paràmetres culturals de referència.

La formació de "guetos", és a dir, d'espais territorialment diferenciats on es concentra la població immigrada d'una determinada comunitat cultural, pot alimentar el discurs multicultural tant com el discurs xenòfob i a la vegada aquest discurs pot portar a la temptació de crear serveis i espais específics i permanents per a la població immigrada que, poden tenir com a efecte no desitjat, el foment de societats en paral·lel. És a dir, comunitats culturals diferents que coexisteixen sense arribar a conviure.

D'altra banda, **el discurs intercultural** és aquell en el qual es mostra el respecte per les altres cultures i es percep la convivència entre les col·lectivitats com a quelcom enriquidor i positiu.

També aquest discurs apareix molt poc a la comarca com evidència de les mancances de relacions interculturals i de informació que permeti valorar de manera més profunda la cultura del altre.

Les limitacions més evidents per la generalització de aquest discurs són el conjunt de preconcepcions negatives que utilitzen molta gent, tant immigrants com la gent de la terra, per definir al altre. Aquest problema es produeix principalment respecte del col·lectiu marroquí que és el que genera més rebuig, a diferència de la resta de col·lectius musulmans, encara també es troba molt present el rebuig generalitzat cap a l'integrisme musulmà, comprès com ortodòxia religiosa que limita la integració que moltes vegades es entesa com assimilació.

8. SÍNTESI.

En general a la comarca, la percepció de la immigració com un problema era molt baixa fins aquest estiu, sobretot fora de Mollerussa, però això s'ha vist alterat per les conseqüències de la recent campanya de la fruita i del desbordament en la gestió dels fluxos de mà d'obra. Això ha fet que, si fins fa ben poc, hi hagués un ús majoritari dels discursos menys radicals, actualment ha crescut la sensació d'una certa alarma entre la població autòctona.

Una altra qüestió que determina amb molta força la variació en el discurs és el col·lectiu al qual fa referència. Els discurs es radicalitza negativament amb la població marroquina i algeriana, i es fa més obert i integrador amb la resta de col·lectius, sobretot amb els de parla castellana, els de l'Europa de l'est i els col·lectius subsaharians, per aquest ordre.

El col·lectiu marroquí és percebut menys disposat a relacionar-se amb la resta de grups, més complicat en relació a les exigències laborals, amb un baix nivell de compromís amb el treball, impuntualitat, irregularitat, informalitat, etc.. A més a més, amb profundes diferències a nivell de valors culturals i de pràctiques culturals que fan percebre la relació autòctons-marroquins com un dels punts de més difícil tractament per al Pla d'Integració.

A més a més, aquesta dificultat també es veu reforçada pels discursos que hem observat en certs sectors -no pas en tots- dins el propi col·lectiu magrebí, especialment el que s'aplega al voltant de la mesquita. Aquest discurs es decanta més per un model multicultural -respecte per les diferències culturals, amb poca fusió i diàleg mínim-, que no pas per un model intercultural -que implica partir dels codis i valors culturals de cada grup per establir punts de diàleg i consens. Membres d'aquell sector pensen que és molt difícil la possibilitat de viure un procés d'integració i de mestissatge. A més, l'opció del retorn als seus països un cop satisfetes les

expectatives econòmiques, sempre és present. Per alguns, significatiu dintre del col·lectiu, la vida a la comarca és resistir fins a tenir el suficient per tornar. Ara bé, és probable que aquest sentiment no siguin totalment generalitzat²⁴. Entenem que és tasca del Pla comarcal d'integració trobar la pluralitat de visions que hi ha entre els grups d'immigrants, així com promoure aquells discursos i actuacions que permetin superar les actuals tensions i reforçar aquelles dinàmiques d'integració ja iniciades de fa temps a la comarca, a partir dels serveis i de les xarxes veïnals.

²⁴ És cert que fins ara no s'ha reeixit ha contactar, conèixer i col·laborar amb altres sectors de la població magrebina. El treball amb dinamitzadors comunitaris i la formació de mediadors interculturals que es proposa per a la segona fase del Pla pot ajudar a cobrir aquesta mancança.

9. PROPOSTES D'ACTUACIÓ MANIFESTADES DURANT EL PROCÉS DE DIAGNÒSTIC.

Àmbit	Proposta	Agència que fa la proposta	Recursos potencials i/o reals
Laboral	Formació lingüística a treballadors immigrants	Empreses: Prefabricats Pujol, Nufri, Bonfil.	Cursos lingüístics realitzats actualment en associacions i entitats. Servei Normalització Lingüística d'Unió de Pagesos.
	Informació jurídica per empresaris respecte a treballadors d'origen extracomunitari	AMIC UGT	Sindicats AMIC / CITE
	Formació laboral per a treballadors immigrants	Unió de Pagesos	Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya.
	Cursos de Carnet de Conduir per a immigrants	Empreses: Prefabricats Pujol, Nufri, Bonfil.	Autoscoles locals, escoles d'adults i entitats.
Ensenyament	Suport acadèmic als alumnes estrangers incorporats a mig curs.	EAP	Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.
	Classes extraescolars d'idioma àrab.	Mezquita	
	Formació sobre diversitat cultural per als professionals	EAP	Departament d'Ensenyament. Activitats de formació de CCOO-UGT.

Àmbit	Proposta Efectuada	Agència que fa la proposta	Recursos potencials i/o reals
Sanitat	Atenció Ginecològica femenina per a pacients de cultures islàmiques.	CAP Mollerussa	Grup de treball amb tècnics de sanitat. Tallers amb grups de dones.
Benestar Social	Informació centralitzada d'accés i ús dels serveis públics per als ciutadans estrangers.	Serveis Socials de Mollerussa	Guia de Recursos socials . Grup de Treball amb tècnics dels serveis socials de la comarca.
	Reflexió sobre protocols d'actuació i coordinació amb els diferents serveis socials d'acollida i recepció d'immigrants al Pla d'Urgell.	UBASP - EAIA	Grups de Treball amb els diferents tècnics interessats. Guia de Drets i Deures dels Estrangers, editada pel Departament de Benestar Social, a partir del Decret 188/2001, de 26 de juny, dels estrangers i la seva integració a Catalunya
Associatiu	Potenciar tallers de dinamització social empresos anteriorment a alguns pobles.	Llar Jubilats de Bell-lloc d'Urgell.	Consell Comarcal del Pla Urgell (Departament de Joventut i Associacions Culturals), entitats culturals (esplais, grups de dones...).
	Potenciar l'activitat de socialització i intercanvi cultural als casals de joves dels pobles.	Gestora dels cursos lingüístics Gratuïts per a immigrants d'Ivars d'Urgell.	Consell Comarcal del Pla Urgell (Departament de Joventut i Associacions Culturals)
	Tallers de mestissatge cultural quotidià a pobles de la comarca.	Esplai de Vilanova de Bellpuig	Consell Comarcal del Pla Urgell (Departament de Joventut i Associacions Culturals)
Habitatge	Promoció d'Habitatges Socials a la Comarca.	AEP Desenvolupament Comunitari	
	Promoció restauració d'habitatges vells als pobles.	Associació de Dones de Bellvís	
	Potenciar el Lloguer d'immobles a immigrants als pobles.	AEP Desenvolupament Comunitari	Gestió immobiliària a través de sindicats o associacions.

Àmbit	Proposta Efectuada	Agència que fa la proposta	Recursos potencials i/o reals
	Campanya d'empadronament.	Oficina d'empadronament de Vila-Sana.	Tríptics informatius multilingües del Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya.
Generals	Formació intercultural per a empresaris.	AMIC UGT	Curs " Islam i món local" adreçat a alcaldes i empresaris. Mollerussa 2002.
	Formació de Mediadors/es Culturals.	Departament de Benestar Social de la Generalitat i AEP Desenvolupament Comunitari	Curs de Mediació Cultural a Cervera, 2001-2002.

9. BIBLIOGRAFIA

Aramburu, Mikel: "Pla d'Integració de la Població Immigrada del Pla de l'Estany. Esborrany primer diagnòstic", Desenvolupament Comunitari, Abril, 2000.

Associació per a l'Orientació Empresarial i Laboral de Lleida (APLOELL): "Bell-lloc d'Urgell: Anàlisi socioeconòmica del municipi". Setembre. 2000.

Bernárdez, Marga i Fariña, Blanca: " Pla comarcal d'integració dels immigrants al Garraf. Diagnòstic Participatiu"; Desenvolupament Comunitari, Abril, 2001.

Bermúdez, Kira; Prats, Genisa i Uribe, Elizabeth: "La mediación intercultural un puente para el diálogo"; Desenvolupament Comunitari.

Marchioni, Marco: "Comunidad, Participación y desarrollo". Editorial Popular, Madrid, 1999.

Pascual, Jordi: "Pla d'Acollida i Promoció dels Immigrants no Comunitaris al Vallès Oriental. Primer Diagnòstic"; Desenvolupament Comunitari, Març, 1998

Document Marc: "Pla d'Acollida i Promoció dels Immigrants no comunitaris al Vallès Oriental"; Desenvolupament Comunitari, 1998.

Pascual, Jordi: "Immigració i Interculturalitat en les polítiques públiques a Europa: elements per a una anàlisi comparativa" a Quaderns de Serveis Socials, nº17; Diputació de Barcelona, 1991.

Unitat de Promoció i Desenvolupament d'APLOELL: "Enquesta de la Població Activa, 3r trimestre 2000"

Unitat de Promoció i Desenvolupament d'APLOELL: "Enquesta de Població Activa, 4t trimestre 2000"

Unitat de Promoció i Desenvolupament d'APLOELL: "L'Observatori del Mercat Laboral de les Comarques de Lleida" números, de gener 2001 i de febrer 2001.

Unitat de Promoció i Desenvolupament d'APLOELL: "Necessitats formatives de les empreses. Sector agroalimentari, metall i comerç", Novembre, 2000.

Varis Autors: "La construcción de un campo de investigación-acción participativa: El pla d'acollida i participació dels immigrants no comunitaris al Vallès Oriental"; Desenvolupament Comunitari, VI Congreso Español de Sociología.

Villasante, Tomás: "Metodologies d'investigació-acció participativa"; UAB, 1997.

ANNEX I

ANNEX II

Sociograma del camp d'acollida de l'àmbit del treball

**Sociograma del camp d'acollida de l'àmbit del benestar
social i atenció a les persones**

**Sociograma del camp d'acollida de l'àmbit de les entitats
cíviques i la participació ciutadana**